

Valsts izglītības
satura centrs

Vēsture **(augstākais mācību satura** **apgaves līmenis)**

Ieteikumi, gatavojoties
eksāmenam
2022./2023. mācību gadā

Aija Kļaviņa
Liene Ozoliņa

Saturs	
Ievads	4
Piekļuves nosacījumi.....	5
Uzdevumu veidu apraksts - zināšanas un izpratne; argumentēšana.....	5
Viedokļa analīze	6
Vērtēšanas principu apraksts	6
Vērtēšana	6
Kā lietot SLA?	7
Rīcības vārdi	8
Kā skolēnam demonstrēt sniegumu atbilstoši rīcības vārdiem?	8
Mācību procesa laikā pirms eksāmena	8
Liene Ozoliņa.....	9
Zināšanas un izpratne.....	9
Uzdevums.....	9
Atbildes piemērs.....	9
Pilnveidotā atbilde.....	10
Kā tikt līdz labai atbildei? Mācību procesā un eksāmena laikā	11
Kā nonākt līdz pareizajai atbildei uzdevumā 6.1.?	11
Kā nonākt līdz pareizajai atbildei uzdevumā 6.2.?	12
Kā nonākt līdz pareizajai atbildei uzdevumā 6.3.?	12
Argumentēšana.....	13
Uzdevums.....	13
Atbildes piemērs.....	13
Kā tikt līdz labākai atbildei?.....	17
Mācību procesā.....	17
Eksāmena laikā	18
Aija Kļaviņa	19
Vēstures avotu analīze	19
1.1. un 1.2. uzdevums	19
1.2. uzdevuma atbildes piemērs.....	19

Kā nonākt līdz atbildei?	21
1.3. uzdevums	22
Skolēna atbildes piemērs	23
Vērtēšanas kritēriji.....	23
Kā nonākt līdz pilnveidotai atbildei?	23
Pilnveidotās atbildes piemērs	25
1.4. uzdevums	25
Skolēna atbildes paraugs	26
Valsts pārbaude darba paraugā minētie vērtēšanas kritēriji	26
Kā nonākt līdz atbildei?	26
Pilnveidotās atbilde piemērs	28
2.1. uzdevums	28
Skolēna atbildes piemērs.	28
Vērtēšanas kritēriji.....	29
Kā nonākt līdz atbildei?	29
Pilnveidotās atbildes piemērs	29
2.2. uzdevums	30
Skolēna atbildes piemērs	30
Pilnveidotās atbildes piemēri.....	30
2.3. uzdevums	30
Skolēna atbildes piemērs	31
Vērtēšanas kritēriji.....	31
Ieteikumi mācīšanās procesam un atbildes pilnveidei.....	31
Viedokļa analīze.....	32
1.1. uzdevums	34
Skolēna atbilde piemērs	34
1.1. uzdevuma vērtēšanas kritēriji	34
Stratēģija mācīšanās procesam	34
2. uzdevums	36
Skolēna atbildes piemērs	36
Vērtēšanas kritēriji.....	37
Kā nonākt līdz atbildei?	37

Pilnveidotā atbilde	39
3. uzdevums	39
Skolēna atbilde paraugs	39
Vērtēšanas kritēriji.....	40
Stratēģija atbildes pilnveidei	41
Vispārīgie ieteikumi	42

Ievads

Izmantojiet apkopotos resursus, lai iegūtu informāciju, kas var palīdzēt labāk sagatavoties eksāmenam.

1. tabula. Būtiskie resursi.

	Resurss	Skaidrojums
Mācību process	Valsts izglītības satura centrs ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Vēsture II. Padziļinātā kursa programmas paraugs vispārējai vidējai izglītībai. Pieejams: https://mape.skola2030.lv/resources/5433	Kursa Vēsture II programmas paraugs – šeit aprakstīts viens no veidiem, kādā iespējams vidusskolā mācīt kursu Vēsture II, t. i., ko, kā, kādā secībā mācīt un kā vērtēt skolēnu darbus. Iespējams, ka jūsu skolotājs precīzi neievēroja šo programmu, bet izvēlējās mācīt citādi, un tas ir pieņemami.
Vispārīgie VPD principi	Valsts izglītības satura centrs ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba paraugs. Pieejams: https://mape.skola2030.lv/resources/13855	Vēsture II VPD varat apskatīties, kāda veida uzdevumi būs VPD un kā šie uzdevumi tiks vērtēti.
	Valsts izglītības satura centrs ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba programma. Pieejams: https://mape.skola2030.lv/resources/13854	Vēsture II VPD programmā atradīsiet darba uzbūvi, rīcības vārdu skaidrojumu u. c. noderīgu informāciju. Pievērsiet uzmanību 3. pielikumam (!), kurā definēts, kāds saturs tiks pārbaudīts eksāmenā, t. i., šajā pielikumā esošie notikumi, procesi, personības, jēdzieni u. c., iespējams, jums būs jāzina eksāmenā vai, tos izmantojot, jādemonstrē savas prasmes.
Precizējumi par katra gada VPD	Valsts izglītības satura centrs. Vēsture II. Augstākais mācību satura apguves līmenis. Centralizētā eksāmena programma 2022./2023. m. g. Pieejams: https://www.visc.gov.lv/lv/media/19863/download?attachment	Šādas programmas tiks veidotas par katra gada eksāmenu, pielāgojot konkrētajam darbam, piemēram, šādas sadaļas: 3. tabula “Satura moduļu hronoloģiskie ietvari” un 5. tabula “Rīcības vārdu skaidrojums”.

Piekluves nosacījumi¹

Lai kārtotu eksāmenu, skolēnam ir jāapliecina pētniecisko darbības prasmju apguve atbilstoši augstākā mācību satura apguves līmenim. To iespējams, izvēloties un izpildot vienu no diviem piedāvājumiem:

- 1) veikt pētījumu par noteiktu tēmu vēsturē;
- 2) izstrādājot kultūras un vēstures pieminekļu aizsardzības iniciatīvu.

Izvēlētā uzdevuma nosacījumi un vērtēšanas kritēriji – skatīt

<https://mape.gov.lv/catalog/materials/F9F4E525-0E6E-47D4-9C30A95B54A4568B/view?preview=474EAADF-93B2-4BF7-86B7-2FD3EE881AB8>

(19. lpp.).

Piekluves materiālus no 2023. gada 1. marta, bet ne vēlāk kā astoņas nedēļas pirms eksāmena norises, skolēns augšupielādē Valsts pārbaudījumu sistēmā (<https://eksameni.vps.gov.lv>). Kārtība, kā augšupielādēt piekluves materiālus, būs pieejama no 1. marta VPS lietotāju atbalsta dienesta tīmekļvietnē (<https://atbalsts.refined.site/space/VPS>).

Izglītības iestādes pedagogs piekluves materiālus izvērtē, ievērojot izglītības iestādē pieņemto vērtēšanas kārtību, un ne vēlāk kā sešas nedēļas pirms eksāmena norises dienas vērtējumu ievada VPS. Izglītojamais eksāmenu drīkst kārtot, ja vērtējums par piekluves materiālu nav zemāks par četrām ballēm. Izglītojamie, kuri eksāmenu kārtot augstskolā, piekluves materiālus neiesniedz.

Uzdevumu veidu apraksts - zināšanas un izpratne; argumentēšana.

Uzdevumi, kuros tiek pārbaudītas zināšanas un izpratne, kā arī argumentēšana - vairāk informācijas skatīt - Centralizētā eksāmena darba uzbūve.

Pieejams: <https://www.visc.gov.lv/lv/media/19863/download?attachment> (5. lpp.²).

Zināšanu, izpratnes un argumentācijas demonstrēšana Vēsture II eksāmenā ietver:

- zināšanas: parāda, ka jums ir spēcīga izpratne par vēsturiskajiem faktiem, notikumiem un jēdzieniem. Tas ietver spēju identificēt un izskaidrot galvenās personas, notikumus un idejas, kā arī izprast kontekstu, kurā tie notika. Testa uzdevumi ar dotiem atbilžu variantiem;
- izpratni: spējat saprast un interpretēt primāros un sekundāros vēstures avotus (to fragmentus), kā arī spēja analizēt un novērtēt šo avotu ticamību un uzticamību. Strukturēti īsās atbildes uzdevumi;
- argumentāciju: spējat izveidot skaidru un labi pamatotu argumentu, izmantojot vēsturiskus pierādījumus. Tas ietver spēju atbalstīt savu apgalvojumu ar konkrētiem pierādījumiem no vēstures un spēju formulēt un apstrīdēt konkurējošo apgalvojumu. Atvērts jautājums ar izvērstu argumentētu atbildi.

Papildus ir svarīgi arī labi izprast aplūkojamo saturu, kā arī spēt skaidri un efektīvi paust savas zināšanas un domas rakstiski.

¹ Valsts izglītības satura centrs. Vēsture. Augstākais mācību satura apguves līmenis. Centralizētā eksāmena programma 2022./2023. m. g. Centralizētā eksāmena piekluves nosacījumi. Pieejams: <https://www.visc.gov.lv/lv/media/19863/download?attachment> (7. lpp.)

² Valsts izglītības satura centrs. Vēsture. Augstākais mācību satura apguves līmenis. Centralizētā eksāmena programma 2022./2023. m. g. Centralizētā eksāmena darba uzbūve. Pieejams: <https://www.visc.gov.lv/lv/media/19863/download?attachment> (5. lpp.)

Vēstures avotu analīze

Valsts pārbaudes darba parauga 2. daļā ir piedāvāti divi primārie un divi sekundārie vēstures avoti – tos analizējot, ir iespējams pārbaudīt vēstures avota analīzes prasmes un vēstures izpratni. Valsts pārbaudes darba parauga uzdevumos jums jādemonstrē ne tikai prasme analizēt vēstures avota saturu, bet arī jāpievērš uzmanība vēstures avotu tapšanas laika vēsturiskajiem apstākļiem, jāprot novērtēt vēstures avotu ticamību un nozīmīgums jautājuma temata, problēmas izpētē.

Attiecīgā mācību gada valsts pārbaudes daļas “Vēstures avotu analīze” izpildes laiks un vēstures avotu skaits norādīts valsts pārbaudes darbu programmā. 2022./2023. m. g. valsts pārbaudes darbu programmā teikts: “skolēns iepazīstas ar trīs vēstures avotu fragmentiem, pilda divus strukturētus uzdevumus, salīdzina informāciju, nosaka avotu ticamību, formulē savu viedokli”.

Viedokļa analīze

Valsts pārbaudes darba parauga 3. daļā³ skolēns iepazīstas ar viena autora viedokli par kādu vēstures problēmu un pilda strukturētu uzdevumu.

Pievērsiet uzmanību tam, ka vairākos uzdevumos iespējamas arī citas pareizas atbildes, ne tikai paraugos minētās⁴.

Vērtēšanas principu apraksts

Vērtēšana

Eksāmens tiks vērtēts, izmantojot snieguma līmeņa aprakstus (SLA), kā arī vērtēšanas kritēriju shēmas, kas ir vadlīniju un kritēriju kopums, ko izmanto, lai novērtētu skolēnu atbilstību kvalitāti.

Vēstures II eksāmena SLA ir iekļautas vairākas kategorijas un katra kategorija tiek novērtēta pēc skalas, katram snieguma līmenim piešķirot noteiktu punktu vērtību.

SLA izmantošana ir nepieciešama, lai nodrošinātu, ka visi skolēni tiek novērtēti konsekventi un godīgi. Tas arī palīdz nodrošināt, ka eksāmens mēra zināšanas⁵ un prasmes jeb

³ 2022./2023. m. g. eksāmenā tā būs 4. daļa

⁴ Piemēram, vēstures avotu analīzes daļā – 1.2., 1.3., 1.4., 2.1., 2.2. un 2.3. uzdevumā, visos vēsturnieka viedokļa analīzes jautājumos.

⁵ Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba programma. 3. pielikums. Vēsturē II plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu indikatori Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13854> 14.-18. lpp.

būtiskās sasniedzamo rezultātu grupas⁶, kas tiek mācītas Vēsture II kursā. Turklāt SLA sniedz vadlīnijas.

Kā lietot SLA?

Ieskatam piedāvājam šādu argumentēšanas SLA: <https://mape.skola2030.lv/resources/13855> (19. lpp.⁷).

Ir vairāki veidi, kā skolēni var pierast lietot SLA pirms Vēsture II eksāmena:

Iepriekš pārskatiet SLA

- Pirms eksāmena kārtšanas skolēniem jāpārskata SLA un vērtēšanas kritēriji, kas piedāvāti VPD paraugā.

Vingrināšanās ar uzdevumiem no eksāmena programmas parauga

- Skolēni var trenēties, pildot uzdevumus, un pēc tam izmantot SLA, lai novērtētu savas atbildes. Tas palīdzēs saprast, kā atbildes tiks novērtētas eksāmenā. Mēģināt izdomāt, kā atbilde jāpilnveido, lai iegūtu maksimālo punktu skaitu.

Saņemiet atgriezenisko saiti par veiktajiem uzdevumiem no skolotājiem vai vienaudžiem

- Skolēni var dalīties savās atbildēs uz parauga jautājumiem ar skolotājiem vai vienaudžiem un lūgt novērtēt, cik labi viņiem veicās katrā kategorijā saskaņā ar SLA.

Vingrināšanās rakstīt

- Skolēniem jāvingrinās rakstīt skaidru un labi organizētu tekstu, kas ir svarīga Vēsture II eksāmena sastāvdaļa.
- **To skolēni var izdarīt**, rakstot izvirzītajiem kritērijiem atbilstošus/argumentētus tekstus par dažādām vēsturiskām tēmām un iegūstot atgriezenisko saiti par savām rakstīšanas prasmēm.

⁶ Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba programma. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13854> 5.lpp.

⁷ Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba paraugs. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13855> 19.lpp.

Rīcības vārdi

Rīcības vārdi Vēsture II eksāmenā apraksta konkrētas darbības vai uzdevumus, kas skolēniem jāspēj veikt, lai parādītu savu izpratni par saturu. Daži rīcības vārdu piemēri, ko bieži izmanto Vēsture II eksāmenā: analizēt, salīdzināt, skaidrot, interpretēt un argumentēt. Pilns rīcības vārdu saraksts un skaidrojums pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13854> (9. lpp.).⁸

Šie darbības vārdi palīdz skaidri definēt, kas skolēniem jāspēj, lai parādītu savas zināšanas, izpratni un prasmes. Piemēram, rīcības vārds uzdevumā nosaka, ka skolēniem jāspēj veikt šāds uzdevums: “Pamato, kā uzraksts, kuru izvēlēties, saistīts ar karikatūrā attēloto vēsturisko procesu! Pamatojumā izmanto divus no karikatūrā izceltajiem elementiem!” Tas nozīmē, ka skolēniem jāspēj izveidot skaidrojumu, izmantojot atsauci uz konkrētu informāciju (fakti, dati, cēloņi, iemesli, spriedumi u. tml.), kas būtiska uzdevuma saturā. Tas palīdz nodrošināt, ka skolēni patiesi apgūst saturu, nevis tikai iegaumē faktus.

Kā skolēnam demonstrēt sniegumu atbilstoši rīcības vārdiem?

Mācību procesa laikā pirms eksāmena

Nosakiet galvenos jēdzienus un tēmas*

- Skolēni var noskaidrot, kādas ir galvenās tēmas, notikumi, personības u. tml., kas tiks apskatītas eksāmenā.

Praktizējieties veicot darbus mācību stundu laikā, kā arī mājadarbus/projekta darbus

- Skolēni var izmantot rīcības vārdus, lai veiktu stundā apgūtā satura, kā arī mājadarbu/projekta darbu analīzi, salīdzināšanu, vērtēšanu, skaidrošanu, interpretāciju vai sintezēšanu.

Pašnovērtējums

- Skolēni var izmantot rīcības vārdus, lai paši novērtētu savu izpratni par saturu un procesu un noteiktu jomas, kurās viņiem nepieciešamas papildu zināšanas/vingrināšanās.

Meklējiet atgriezenisko saiti

- Skolēniem jālūdz atgriezeniskā saite no sava skolotāja(-as) vai klasesbiedriem par rīcības vārdu lietojumu un, to kritiski izvērtējot, jāņem vērā, reflektējot par savu virzību uz katra kursa temata/tematu daļas sasniedzamajiem rezultātiem.

*Sk. Vēsture. Augstākais mācību satura apguves līmenis. Centralizētā eksāmena programma – 3. tabula 4. lpp. Pieejams: <https://www.visc.gov.lv/lv/media/19863/download?attachment>⁹

⁸ Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba programma. 6. pielikums. Rīcības vārdu skaidrojums. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13854> (9. lpp.)

⁹ VISC. Vēsture. Augstākais mācību satura apguves līmenis. Centralizētā eksāmena programma. Pieejams: <https://www.visc.gov.lv/lv/media/19863/download?attachment> (3. tabula 4. lpp.)

Liene Ozoliņa

Zināšanas un izpratne

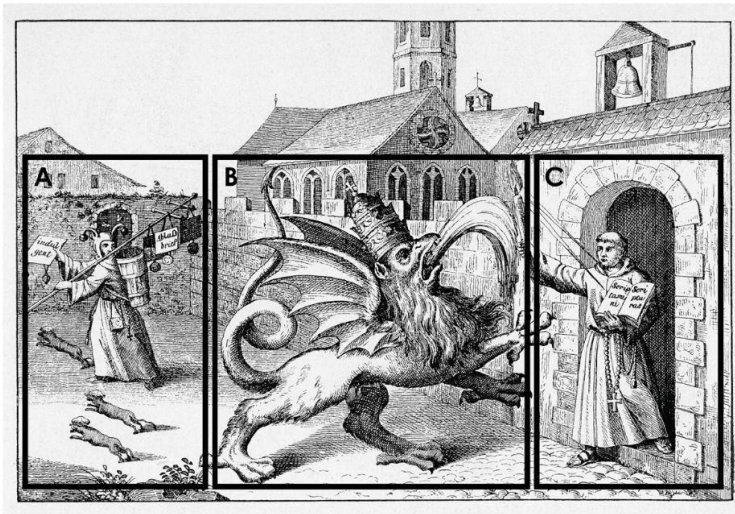
Šajā VPD daļā jums jāveic testa uzdevumi ar dotiem atbilžu variantiem, kā arī jāraksta īsās strukturētās atbildes.

Uzdevums

Uzdevuma piemērs¹⁰

6. uzdevums (6 punkti).

Izpēti attēlu un atbildi uz jautājumiem!

Anonima karikatūra, 1617. gads

Pieejams: <https://www.alamy.com/stock-photo/reformation-caricature-of-martin-luther.html>

Uzraksts uz papīra, ko tur rokā fonā esošais tēls: Indulgences

Uzraksts grāmatā: Svētie raksti

6.1. (1 punkts) Nosaki, kurš vēsturiskais process ir attēlots karikatūrā!

- A Reformācija
- B Kontrreformācija
- C Tridentas koncils
- D Katoliskā atjaunošana

6.2. (1 punkts) Kurš uzraksts visprecīzāk izsaka karikatūras ideju?

- A "Garīgās un laicīgās varas cīņa jaunajos laikos"
- B "Martins Luters vērsās pret katoļu baznīcas mantkārību"
- C "Pāvests meklē sadarbību ar Martinu Luteru"
- D "Pāvests vērsās pret katoļu baznīcu"

6.3. (4 punkti) Pamato, kā uzraksts, kuru izvēlēties, saistīts ar karikatūrā attēloto vēsturisko procesu! Pamatojumā izmanto divus no karikatūrā izceltajiem elementiem!

Atbildes piemērs

Skolēns uzdevumos piedāvāja atbildes.

¹⁰ Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba paraugs. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13855> (8. un 18. lpp.)

Uzdevuma nr.	Atbilde	Vērtējums
6.1.	a	1 p. no 1 p.
6.2.	b	1 p. no 1 p.
6.3.	Karikatūras labajā malā redzams Martins Luters, sargājot kristīgu celtni no zvēra ar pāvesta kroni galvā.	2 p. no 4 p.

Kā šo uzdevumu vērtēs?

6. uzdevuma vērtēšanas shēma			
Nr.	Punkti	Kritērijs	Piemērs
6.1.	1	Pareiza atbilde	a
6.2.	1	Pareiza atbilde	b
6.3.	1	Uzrakstīts viens pareizs elements, bet nav paskaidrots.	Piemēram, indulgences. Pieņemamas arī citas pareizas atbildes.
	2	Uzrakstīti divi pareizi elementi, bet tie nav paskaidroti.	Piemēram, indulgences, Svētie raksti, Martina Luterā tēls, pāvesta institūcija. Pieņemamas arī citas pareizas atbildes.
	3	Uzrakstīti divi pareizi elementi un raksturota tēma kopumā.	Piemēram, Svētie raksti, Martina Luterā tēls, indulgences, pāvesta institūcija. Pieņemamas arī citas pareizas atbildes. Raksturojums: reliģiska un politiska kustība Eiropā 16. gs., kura bija vērsta uz Romas Katoļu baznīcas reformēšanu un kuras gaitā izveidojās jauns kristietības virziens – protestantisms. Pieņemami arī citi pareizi, bet vispārīgi raksturojumi.
	4	Pareizi uzrakstīti divi elementi un paskaidrots, kā tie raksturo vēsturisko procesu.	Piemēram, ja skolēns izvēlās Martina Luterā tēlu un pāvesta institūcijas simbolu, tad viena no pieņemamajām atbildēm ir šāda: "Martina Luterā ideju pamatā bija balstīšanās Svēto rakstu tekstā, nevis to interpretācijās, tāpēc šajā attēlā viņš attēlots, turot tos rokās un aizsargājot no tēla, kas simbolizē pāvesta institūciju. Martins Luters uzskatīja, ka pāvests bija atbildīgs par negodprātīgu un kristīgajiem principiem neatbilstošu Svēto rakstu interpretāciju." Pieņemamas arī citas pareizas atbildes.
Kopā 6 punkti			

Pilnveidotā atbilde

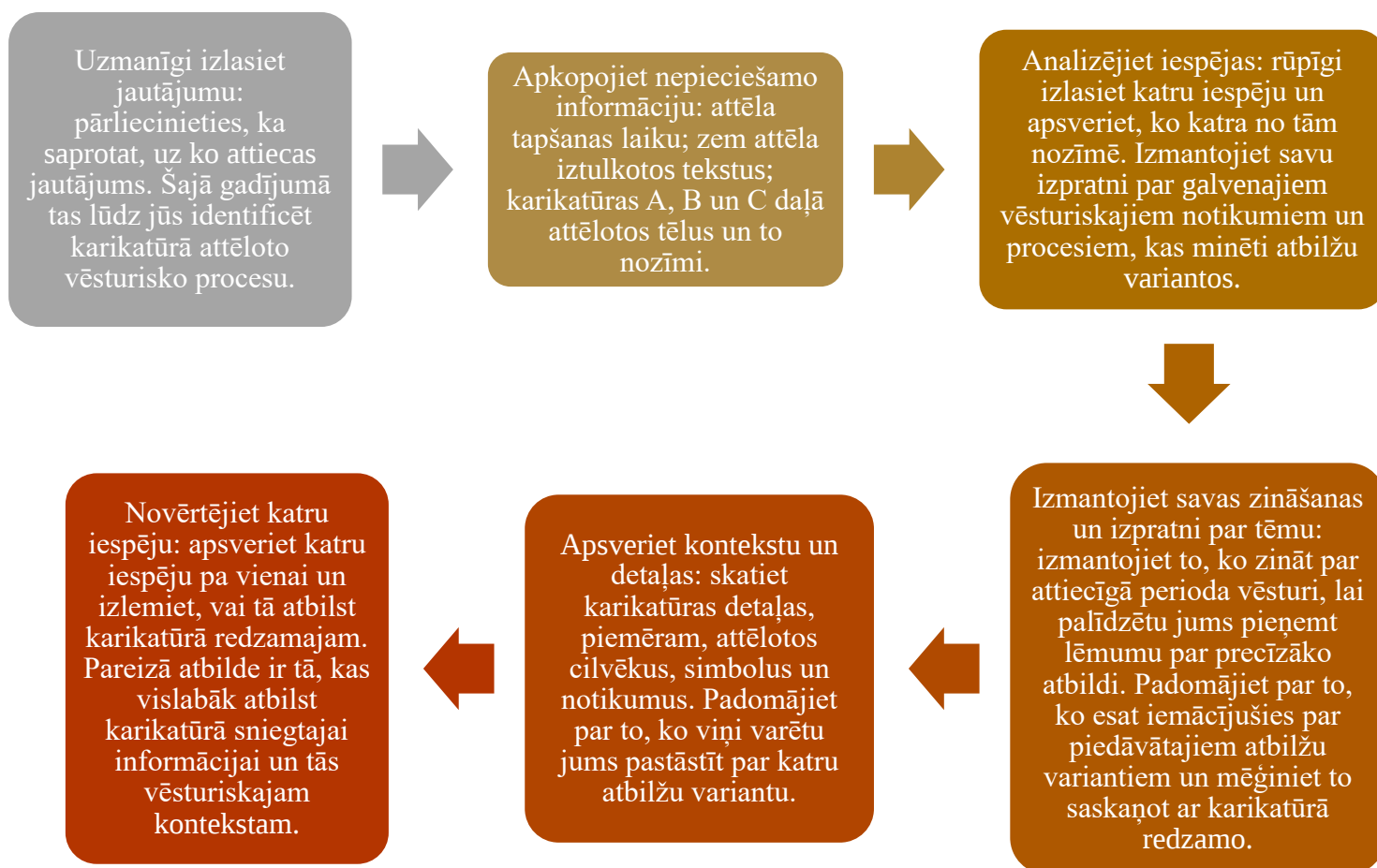
6.3. uzdevuma pilnveidotā atbilde atklāj, kā atšķiras dažādi vērtētas atbildes. Pievērsiet uzmanību komentāram tabulas apakšā un pasvītrotajam tekstam, kas demonstrē to, kas papildināts katrā atbildē, lai saņemtu augstāku punktu skaitu.

Iegūto punktu skaits	Atbildes teksts
2	Piedāvātā atbilde: "Karikatūras labajā malā redzams Martins Luters, sargājot kristīgu celtni no zvēra ar pāvesta kroni galvā."
3	Uzlabotā atbilde: "Karikatūras labajā malā redzams Martins Luters, sargājot kristīgu celtni no zvēra ar pāvesta kroni galvā. <u>Šī situācija simbolizē 16. gs. notikušos reformācijas procesus, kas rezultējās tajā, ka Rietumu kristīgā baznīca sašķēlās vairākās konfesijās – katoļu, luterāņu, reformātu un citās. Procesu aizsāka Martins Luters, kurš diskusijai Vitenbergas Universitātē pieteica 95 tēzes, kurās viņš vērsās pret problēmām baznīcā un aicināja atgriezties pie kristietības pamatvērtībām.</u> "
4	Uzlabotā atbilde:

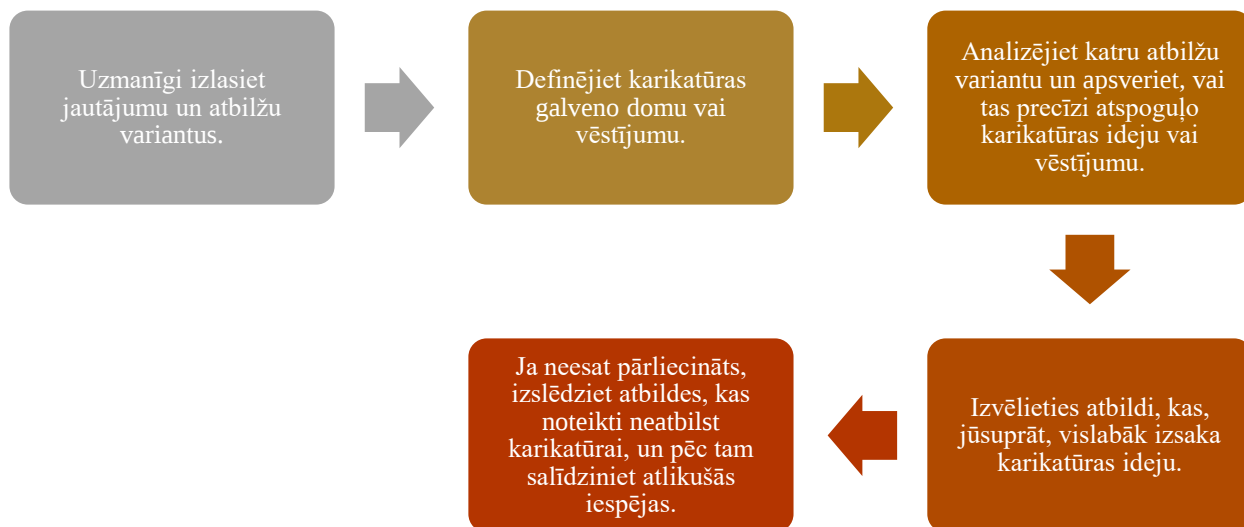
	“Karikatūras labajā malā redzams Martins Luters, sargājot kristīgu celtni no zvēra ar pāvesta kroni galvā. <u>Martins Luters rokās tur lāpu un Svēto rakstu grāmatu, kas simbolizē M. Luteru aicinājumu atgriezties pie kristietības pamatvērtībām, kas aizsāka reformācijas procesu. Zvērs, kas simbolizē pāvestu, vērsas pret M. Luteru un viņa pārstāvētajiem uzskatiem, jo pāvestam bija izdevīga katoļu baznīcas attālināšanās no kristīgajām vērtībām, kas izpaudās, piemēram, par atlīdzību tirgojot indulgences.”</u>
Komentārs	Atbildē, kas vērtēta ar 2 punktiem, trūkst skaidrojuma par nosauktajiem karikatūras elementiem. Atbildē, kas vērtēta ar 3 punktiem, ir sniegts aprakstošs procesa un personības skaidrojums, kas nav saistīts ar konkrētās karikatūras ideju. Atbildē, kas vērtēta ar 4 punktiem, ir sniegts skaidrojums, kas saistīts ar karikatūras ideju.

Kā tikt līdz labai atbildei? Mācību procesā un eksāmena laikā

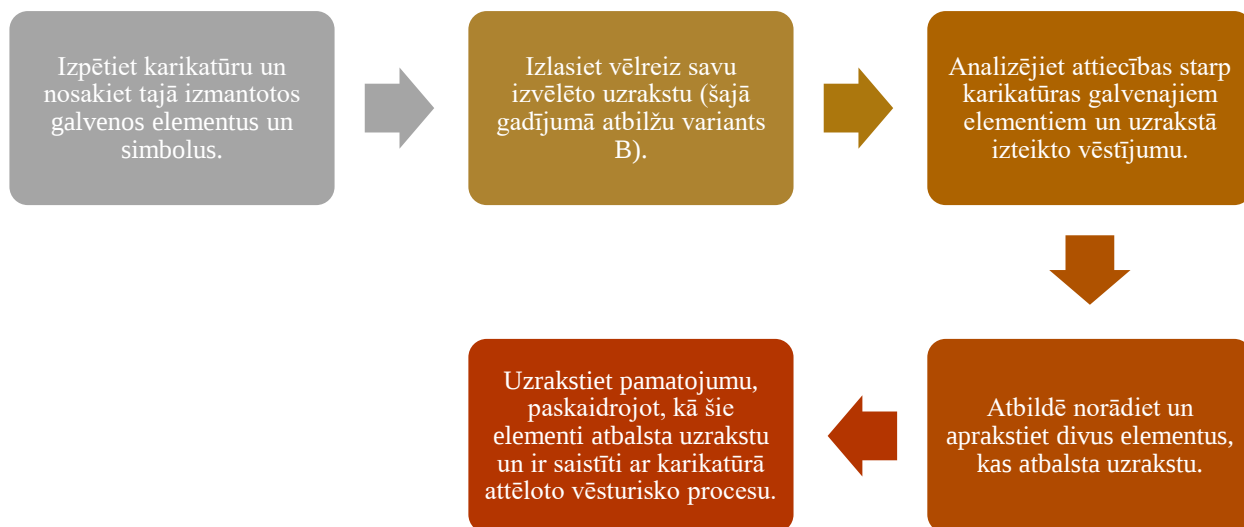
Kā nonākt līdz pareizajai atbildei uzdevumā 6.1.?

Kā nonākt līdz pareizajai atbildei uzdevumā 6.2.?

Kā nonākt līdz pareizajai atbildei uzdevumā 6.3.?

Argumentēšana

Uzdevums

9. uzdevums (20 punkti).

Izvēlies VIENU variantu un, izmantojot savas vēstures zināšanas, sniedz izvērstu un argumentētu atbildi! Atbildē formulē savu apgalvojumu! To pierādi un pamato ar precīziem un atbilstošiem faktiem! Uzraksti un atspēko konkurējošo apgalvojumu!

- 20. gs. 20.–30. gados pastāvēja uzskats, ka jaunlatviešu kustība ir veicinājusi pārkrievošanu un kavējusi latviešu tautas emancipāciju. Argumentē, cik lielā mērā šim viedoklim var piekrist!
- Vēsturnieku vidū pastāv viedoklis, ka Versaļas sistēma bija iegansts jaunam karam. Argumentē, cik lielā mērā šim viedoklim var piekrist!
- Sabiedrībā pastāv uzskats, ka Latvijas neatkarības atjaunošanā noteicošā loma bija Mihaila Gorbačova pasludinātajām reformām, nevis Latvijas Tautas frontes darbībai. Argumentē, cik lielā mērā šim viedoklim var piekrist!

Atbildes piemērs

Argumentēšanas vērtēšanas uzdevumam

Apgalvojums

Jaunlatviešu kustība būtiski ietekmējusi un veicinājusi emancipācijas procesu.

Nr.	Pamatojums	Pierādījumi
1.	Izglītības nozīme	Jaunlatviešu kustības pārstāvji plašākai sabiedrībai gan ar publikāciju palīdzību, piemēram, “Pēterburgas Avīze”, gan ar tautskolotāju semināru darbības atbalstīšanu un veicināšanu popularizēja ideju par izglītības nozīmi. Vienlaicīgi ar šo procesu dzimtbūšanas atcelšana un sekojoša Latvijas teritorijā dzīvojošo zemnieku turības palielināšanās radīja iespējas latviešu izcelsmes cilvēkiem iegūt izglītību, šī procesa sekas pastiprināja iespējas mācīties Ainažu jūrskolā un Tērbatas Universitātē, kā arī izglītības iestādēs citās Krievijas impērijas guberņās un Rietumeiropā.
2.	Nacionālisma idejas	Izglītību ieguvušie cilvēki ietekmējās no 19. gs. aktuālajām nacionālisma idejām un uzskatīja par svarīgu darbības jomu latviešu kultūras, tajā skaitā literārās valodas, pilnveidošanu. Šis process sekmēja alternatīvas pozīcijas veidošanos pretstatā vācbaltiešu kultūrtrēģerisma idejām. Kā arī valodas attīstību, jaunvārdu (piem., vēsture, Satversme) radīšanas. Pasaules līmeņa darbu tulkošanas rezultātā kļuva skaidrs, ka latviešu valoda un šīs tautības pārstāvji ir spējīgi komunicēt arī par zinātnes un kultūras procesiem (tajā skaitā vēsturi kā zinātni) u. c. kompleksām tēmām un nav mazāk attīstīti kā vācbaltieši.
Derīgi arī citi faktoloģiski pareizi un uz apgalvojuma pierādīšanu vērsti pamatojumi un pierādījumi!		

Konkurējošais apgalvojums

Varētu arī apgalvot, ka jaunlatviešu kustība neveicināja latviešu nācijas emancipācijas procesu.

Nr.	Pamatojums	Pierādījumi
1.	Rusifikācijas politika	Apgalvojumu var atspēkot, izmantojot jaunlatviešu kustības darbību rezultātā notikušo Manaseina revīziju , kuras rezultātā tika pastiprināta rusifikācija jeb krievu valodas un kultūras uzspiešana mūsdienu Latvijas teritorijā. Tomēr var norādīt, ka īstenotā rusifikācijas politika radīja pretreakciju tai. To apliecina, piemēram, LNVM krājumā esošie priekšmeti , kas saistīti ar rusifikācijas procesa īstenošanu skolās. To skaitā arī plāksnīte, kura bija jānēsā pakārta kaklā tiem skolēniem, kuri skolā atļāvās runāt latviešu valodā. Tātad pretdarbība šai politikai bija, un var pieņemt, ka tā veicināja latviešu nācijas vienotības stiprināšanos un pašiniciatīvas pieaugumu, kas izpaudās arī 1905.–1907. gada revolūcijas nacionālajā aspektā.
2.	Krišjāņa Valdemāra uzsaukums presē	Varētu apgalvot, ka Krišjāņa Valdemāra uzsaukums presē, kas veicināja latviešu izceļošanu no mūsdienu Latvijas teritorijas un citām Krievijas impērijas guberņām, bija nelabvēlīgs nacionālajai emancipācijai. Bet to var atspēkot, norādot, ka tas varēja veicināt plašāku iespēju parādīšanos latviešiem, piemēram, radot iespēju dzīvot pie radniekiem Pēterburgā, tās tuvumā, kurā bija pieejams iegūt labāku izglītību nekā Latvijas teritorijā. Līdz ar to latviešiem, kuri bija ieguvuši labāku izglītību, parādījās iespējas iegūt augstāku stāvokli sabiedrībā, finanses, sociālo kapitālu. Līdz ar to iespējas ietekmēt procesu norisi sabiedrībā par labu latviešu nācijas interesēm.
Derīgi arī citi faktoloģiski pareizi un uz apgalvojuma pierādīšanu vērsti pamatojumi un pierādījumi!		

Jaunlatviešu kustība būtiski ietekmējusi un veicinājusi emancipācijas procesu.

Jaunlatviešu kustības pārstāvji plašākai sabiedrībai gan ar publikāciju palīdzību, piemēram, “Pēterburgas Avīze”, gan ar tautskolotāju semināru darbības atbalstīšanu un veicināšanu popularizēja ideju par izglītības nozīmi. Vienlaicīgi ar šo procesu dzimtbūšanas atcelšana un sekojoša Latvijas teritorijā dzīvojošo zemnieku turības palielināšanās radīja iespējas latviešu izcelsmes cilvēkiem iegūt izglītību, šī procesa sekas pastiprināja iespējas mācīties Ainažu jūrskolā un Tērbatas Universitātē, kā arī izglītības iestādēs citās Krievijas impērijas guberņās un Rietumeiropā.

Izglītību ieguvušie cilvēki ietekmējās no 19. gs. aktuālajām nacionālisma idejām un uzskatīja par svarīgu darbības jomu latviešu kultūras, tajā skaitā literārās valodas, pilnveidošanu. Šis process sekmēja alternatīvas pozīcijas veidošanos pretstatā vācbaltiešu kultūrtrēģerisma idejām. Kā arī valodas attīstību, jaunvārdu (piem., vēsture, Satversme u. c.) radīšanas. Pasaules līmeņa darbu tulkošanas rezultātā kļuva skaidrs, ka latviešu valoda un šīs tautības pārstāvji ir spējīgi komunicēt

arī par zinātnes un kultūras procesiem (tajā skaitā vēsturi kā zinātņi) u. c. kompleksām tēmām un nav mazāk attīstīti kā vācbaltieši.

Varētu arī apgalvot, ka jaunlatviešu kustība neveicināja latviešu nācijas emancipācijas procesu.

Apgalvojumu var atspēkot, izmantojot jaunlatviešu kustības darbību rezultātā notikušo Manaseina revīziju, kuras rezultātā tika pastiprināta rusifikācija jeb krievu valodas un kultūras uzspiešana mūsdienu Latvijas teritorijā. Tomēr var norādīt, ka īstenotā rusifikācijas politika radīja pretreakciju tai. To apliecina, piemēram, LNVM krājumā esošie priekšmeti, kas saistīti ar rusifikācijas procesa īstenošanu skolās. To skaitā arī plāksnīte, kura bija jānēsā pakārta kaklā tiem skolēniem, kuri skolā atļāvās runāt latviešu valodā. Tāpat pretdarbība šai politikai bija, un var pieņemt, ka tā veicināja latviešu nācijas vienotības stiprināšanos un pašiniciatīvas pieaugumu, kas izpaudās arī 1905.–1907. gada revolūcijas nacionālajā aspektā.

Varētu apgalvot, ka Krišjāņa Valdemāra uzsaukums presē, kas veicināja latviešu izceļošanu no mūsdienu Latvijas teritorijas un citām Krievijas impērijas guberņām, bija nelabvēlīgs nacionālajai emancipācijai. Bet to var atspēkot, norādot, ka tas varēja veicināt plašāku iespēju parādīšanos latviešiem, piemēram, radot iespēju dzīvot pie radniekiem Pēterburgā, tās tuvumā, kurā bija pieejams iegūt labāku izglītību nekā Latvijas teritorijā. Līdz ar to latviešiem kuri bija ieguvuši labāku izglītību, parādījās iespējas iegūt augstāku stāvokli sabiedrībā, finanses, sociālo kapitālu. Līdz ar to iespējas ietekmēt procesu norisi sabiedrībā par labu latviešu nācijas interesēm.

Argumentētās atbildes tiek vērtētas, izmantojot šādu SLA¹¹

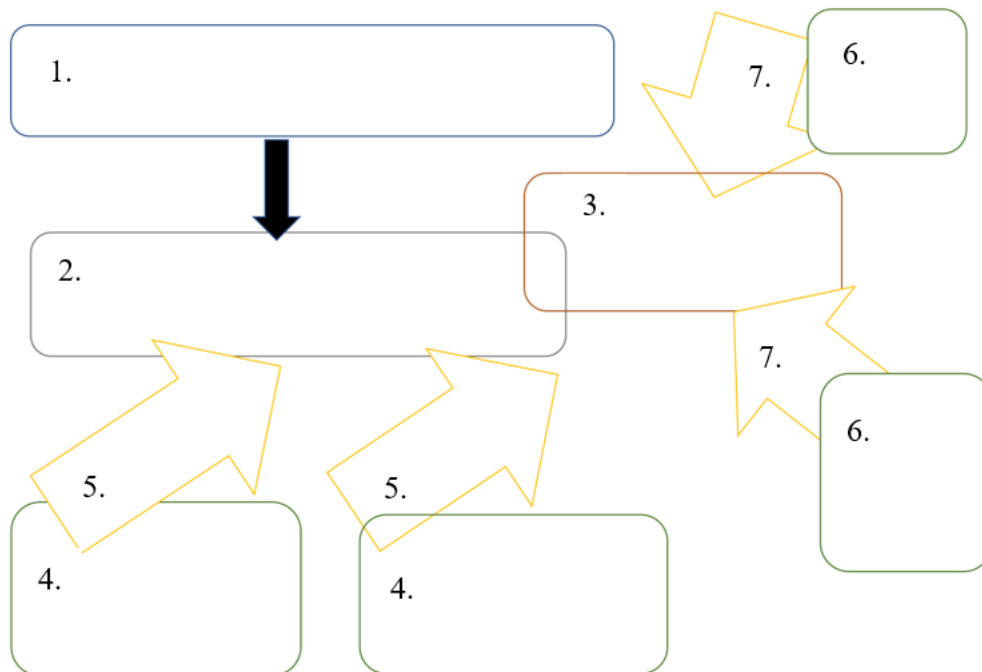
9. uzdevuma snieguma līmeņa apraksts				
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
	1 p.	2 p.	3 p.	4 p.
Formulē apgalvojumu	Formulē apgalvojumu, kas tikai daļēji atbilst analizējamam tematam, pieteiktajai problēmai vai jautājumam.	Formulē apgalvojumu, kas ir pārāk vispārīgs un nav pietiekams, lai atklātu analizējamo tematu, pieteikto problēmu vai jautājumu.	Formulē skaidru un precīzu apgalvojumu, kas pilnībā atbilst pieteiktajai problēmai vai jautājumam.	Formulē skaidru un precīzu apgalvojumu, kas pilnībā atbilst pieteiktajai problēmai vai jautājumam. Izvēlēts problēmai vai jautājumam atbilstošākais/būtiskākais apgalvojums.
Pierāda apgalvojumu	Pierāda apgalvojumu ar vienkāršiem atlasītiem spriedumiem un savu pieredzi, nevis faktiem, pierādījumi nav saistāmi ar apgalvojumu.	Apgalvojuma pierādījumam atlasa spriedumu, kas ir vispārīgs un nav pietiekams, lai pierādītu apgalvojumu.	Pierāda apgalvojumu ar precīziem, iederīgiem un faktos balstītiem spriedumiem, kas ir pietiekami, lai pierādītu apgalvojumu, un noder cēloņsakarību konstatēšanai.	Pierāda apgalvojumu ar daudzveidīgiem, precīziem, iederīgiem un faktos balstītiem spriedumiem, vispārīna un meklē likumsakarības, kuras iespējams attiecināt uz jaunu kontekstu.
Pamato apgalvojumu	Veido nepilnīgu sasaisti starp apgalvojumu un pamatojumu. Argumentācija ir formulēta neskaidri.	Sasaista apgalvojumu ar tā pamatojumu, pamatojuma struktūra ir neskaidra, izklāstā trūkst loģiska secīguma, pielaistas loģiskas kļūdas.	Precīzi un pilnvērtīgi sasaista apgalvojumu ar tā pamatojumu, izmantojot loģisku un saprotamu pamatojuma struktūru. Izvirza loģiskus secinājumus.	Precīzi un pilnvērtīgi sasaista apgalvojumu ar tā pamatojumu, izmantojot loģisku un saprotamu pamatojuma struktūru. Izvirza loģiskus secinājumus, kuri ir derīgi starpdisciplināru problēmu risināšanai un cēloņsakarību konstatēšanai.
Atspēko konkurējošo apgalvojumu	Definē konkurējošo apgalvojumu, bet tas nav atspēkots.	Atspēko konkurējošo apgalvojumu ar vienkāršiem atlasītiem spriedumiem un savu pieredzi, nevis faktiem, pierādījumi nav saistāmi ar apgalvojumu.	Atspēko konkurējošo apgalvojumu, pierādījumam atlasa spriedumus, kas ir vispārīgi un nav pietiekami, lai pierādītu apgalvojumu.	Atspēko konkurējošo apgalvojumu ar precīziem, iederīgiem un faktos balstītiem spriedumiem, kas ir pietiekami, lai atspēkotu apgalvojumu.
Zināšanas un izpratne	Zināšanas atbildē demonstrētas kā aprakstošs stāstījums; nav tieši saistītas ar apgalvojumu; lielākoties neprecīzas un vispārīgas.	Atbildē demonstrētas zināšanas ir: izvēlētas atbilstoši tematam un apgalvojumam; dažviet nav vērstas uz apgalvojuma pierādīšanu, vietām var būt aprakstošas; ir būtiskas neprecizitātes, kas traucē uztvert domu; dažviet neprecīzas un vispārīgas; šaurs zināšanu spektrs.	Atbildē demonstrētas zināšanas ir: loģiski izvēlētas; vērstas uz apgalvojuma pierādīšanu; lielākoties loģiski iekļaujas argumenta struktūrā; lielākoties ir precīzas un patiesas; plaša spektra, bet atsevišķos gadījumos nedemonstrē dziļu izpratni.	Atbildē demonstrētas zināšanas ir: pārdomāti un loģiski izvēlētas; vērstas uz apgalvojuma pierādīšanu; loģiski iekļaujas argumenta struktūrā; vienmēr ir precīzas un patiesas; plaša spektra. Demonstrē dziļu izpratni.
Kopā 20 punkti				

¹¹ Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba paraugs. Pieejams: https://mape.skola2030.lv/resources/13855_19.lpp.

Kā tikt līdz labākai atbildei?

Mācību procesā

Mācību procesa laikā varat vingrināties savas argumentētās atbildes sākumā rakstīt shematiski, izmantojot šo shēmu.

1. Jautājums/problēma, kurā ietverta pretruna.

2. Apgalvojums – atbilde uz uzdoto jautājumu/problēmu.

3. Konkurējošais apgalvojums.

4. Pierādījumi – informācija, kas apstiprina apgalvojumu.

5. Pamatojums – jāparāda, kā pierādījumi saistīti ar apgalvojumu.

6. Pierādījumi – informācija, ko izmanto, lai atspēkotu konkurējošo apgalvojumu.

7. Pamatojums – jāparāda, kā pierādījumi saistīti ar apgalvojuma atspēkošanu.

Eksāmena laikā

Plānojot savu argumentēto atbildi, pārliecinieties, ka izpildāt visus soļus!

1. Formulējiet apgalvojumu, izejot no problēmjautājuma

2. Formulējiet konkurējošo apgalvojumu

3. Izmantojiet savas zināšanas (fakti, personības, jēdzieni, teorijas) kā pierādījumus

4. Pierādījumus saistiet ar apgalvojumu – pamatojiet to

5. Izmantojiet loģisku un saskaņotu teksta struktūru – ievadu, pamatteksu un nobeigumu

6. Izmantojiet vēstures disciplīnas specifikai atbilstošu vārdu krājumu un jēdzienus

7. Parādiet izpratni par tēmas vēsturisko kontekstu un nozīmi

Atcerieties! Saglabājiat objektīvu skatījumu. Izvairieties no aizspriedumu iekļaušanas argumentācijā. Izvairieties no neētiska satura iekļaušanas savā atbildē.

Vēstures avotu analīze

Valsts pārbaudes darba parauga 2. daļā ir piedāvāti divi primārie un divi sekundārie vēstures avoti – tos analizējot, ir iespējams pārbaudīt vēstures avota analīzes prasmes un vēstures izpratni.

2022./2023. m. g. valsts pārbaudes darbu programmā teikts: “skolēns iepazīstas ar trīs vēstures avotu fragmentiem, pilda divus strukturētus uzdevumus, salīdzina informāciju, nosaka avotu ticamību, formulē savu viedokli”.

Izpētiēt valsts pārbaudes darba parauga 3. daļas uzdevumus¹²!

1.1. un 1.2. uzdevums

- 1.1. Definē [formulē – A. K.] trīs kritērijus, pēc kuriem var novērtēt vēstures avotu ticamību!
- 1.2. Paskaidro, kāds ir katra avota tapšanas mērķis un vēsturiskie apstākļi!

1.2. uzdevuma atbildes piemērs

Vērtēšanas kritēriji¹³. Atbildes piemēram izvēlēts valsts pārbaudes darba parauga avots B.¹⁴

	1 punkts	2 punkti
Skaidro vēstures avota tapšanas mērķus un vēsturiskos apstākļus.	Skaidro vēstures avota tapšanas apstākļus un mērķus, bet bez atsaucēm uz vēstures avotu. Pieļauj nebūtiskas faktu un loģikas kļūdas.	Ar precīziem faktiem no vēstures avota skaidro tā tapšanas mērķi un vēsturiskos apstākļus

Jums dots iespējamās atbildes piemērs maksimālā punktu skaita ieguvei. Valsts pārbaudes darba paraugā ir arī citu avotu tapšanas mērķu un vēsturisko apstākļu skaidrošanas piemēri.¹⁵

¹² Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba paraugs. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13855> (11.–13. lpp.)

¹³ Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba paraugs. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13855> (20. lpp.)

¹⁴ Turpat, 11. lpp.

¹⁵ Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba paraugs. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13855> (20. lpp.)

Avots B

“Izpildīdams **1934.** gada pavasarī ministru prezidenta amatu, K. Ulmanis kopā ar Latvijas karaspēka virspavēlnieku brīvības cīņu laikā – ģenerāli J. Balodi (kas izpildīja kara ministra amatu) – apņēma spert valsts glābšanas un atjaunošanas labā ārkārtējus soļus. **Naktī no 15. uz 16. maiju 1934. gadā** viņi izsludināja visā valstī kara stāvokli un pārtrauca visu politisko partiju, kā arī Saeimas darbību. Lai aizkavētu nemieru izcelšanos, arestēja dažu grupu vadoņus un sociāldemokrātu partijas locekļus. Pāris dienas vēlāk K. Ulmanis nodibināja jaunu ministru kabinetu, kas līdz jaunas satversmes izstrādāšanai uzturēja arī Saeimas pienākumus, starp citu – likumdošanas darbus. Kad par visām šīm pārmaiņām dabūja zināt iedzīvotāji, visus pārņēma neapraktāms prieks un sajūsma. Tauta jutās it kā no kāda smaga sloga atbrīvota. Ar 1934. gada 15. maiju uzsākās jauns posms Latvijas valsts un tautas vēsturē – atjaunotās Latvijas laikmets.”

Frīdis Zālītis vēstures mācību grāmatā par 1934. gada 15. maija apvērsumu. (1937). Frīdis Zālītis (1887–1944) – vēsturnieks un pedagogs, “Latvijas vēsture vidusskolām” (1936) un citu vēstures mācību grāmatu autors.

Avota autors ir vēstures skolotājs un mācību grāmatu autors Frīdis Zālītis.

Avota fragments atrodams mācību grāmatā.

Avota tapšanas laiks – 1937. gads.

Pēc 1934. gada 15. maija apvērsuma.

Kādus secinājumus var izdarīt par tapšanas mērķi un vēsturiskajiem apstākļiem.

Teksta – sekundāra vēstures avota fragmenta – tapšanas mērķis ir sniegt skolēniem informāciju par apvērsumu un pārmaiņām pēc 1934. gada 15. maija, lai no autoritārā režīma propagandas pozīcijām skaidrotu režīma mērķus. Par to liecina avota tapšanas laiks, adresāts – Latvijas skolēni, pasūtītāja [valsts] mērķis.

Tekstā atrodami fakti vēsturisko apstākļu skaidrošanai [tekstā t r e k s t a i n t r o d o m i f a k t i v ē s t u r i s k o a p s t ā k ļ ū s k a i d r o š a n a i]

Avots tapšanas laiks norāda, ka tas tapis autoritārā režīma laikā, kad K. Ulmanis bija gan ministru, gan jau bija pasludinājis sevi par valsts prezidentu. No avota satura redzams, ka demokrātiskās institūcijas – Saeima atlaista, aizliegtas politiskās partijas, notikusi izrēķināšanās ar politiskajiem pretiniekiem. Valstī izsludināts kara stāvoklis. Pēdējo divu teikumu saturs netieši liecina par cenzūras klātesamību un vadonības kultu.

Kā nonākt līdz atbildei? ¹⁶

1. Avotu analīzes prasmi var atkārtot, izmantojot atgādnēs.

- “Kā jāpēta vēstures avoti?” un “Vēstures avotu veidi”
- „Vēstures vai informācijas avota izvērtēšana.”

2. Avota ticamības un nozīmīguma vērtēšanai var izmantot tabulu “Kā noskaidrot avota ticamību un nozīmīgumu”.

3. Veiciet 1.1.–1.4. uzdevumu.

2.

2.tabula “Kā noskaidrot avota ticamību un nozīmīgumu?”

Kas jānoskaidro?	Pievērs uzmanību!	Kā atbildes uz jautājumiem palīdz noskaidrot avota ticamību?
Kas ir vēstures avota autors?	Kad avota autors dzīvojis? Ar ko avota autors nodarbojies? Kāda bija autora politiskā piederība? Kādi bijuši viņa uzskati? Kāda bija autora iesaistes pakāpe notikumos?	Avota autora nodarbošanās, iesaiste notikumos, politiskā piederība ļauj secināt, kāda ir autora perspektīva, skaidrojot notikumus un procesus. Nosakot autora saistību ar avotā aprakstīto saturu un/vai pasūtītāju, var spriest par avota ticamību un nozīmi jautājuma izpētē.
Kad vēstures avots ir tapis?	Kad avots radies? Kad avots publicēts? Vai tā ir avota pirmā publikācija vai pārpublicējums vēlāk? Vai abi publicējumi ir identiski?	Avota rašanās laiks sniedz ziņas par avota autora informētību un saistību ar avota saturā aprakstīto, ļauj saprast avota tapšanas laika vēsturiskos apstākļus. Noskaidrojot avota tapšanas laiku, saistot to ar autora personību, var spriest arī par avota ticamību un nozīmīgumu.
Kāds ir vēstures avota veids?	Kāda veida avots tas ir? Noskaidro, vai ir pilns avota teksts vai fragments!	Piemēram rakstītais avots var būt oficiāls dokuments, rīkojums, likums, hronika, vēstule, runa, dziesmas teksts.

¹⁶ Pieejamas: <https://mape.skola2030.lv/resources/7712>; <https://mape.skola2030.lv/resources/7711>; Vēsture II padziļinātā kursa programmas paraugs vispārējai vidējai izglītībai. Skola 2030. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/5433> (39. lpp.)

		Avota veida atpazīšana ļauj noteikt adresātu. Piemēram, vēstules būs adresētas galvenokārt privātpersonām, bet runas, speciāli kādiem notikumiem sarakstīti darbi (avota A fragments) – plašākai sabiedrībai.
Kas ir vēstures avota adresāts	Kāpēc avots radies? Kas ir pasūtītājs? Kādam nolūkam avots tapis?	Informācija par adresātu ļauj spriest par avota tapšanas mērķi, ieinteresētajām personām, autora saistību ar pasūtītāju, tā interesēm.
Kāds ir vēstures avota tapšanas mērķis?	Kāpēc avots tapa? Ko avota autors vai avota pasūtītājs gribēja ar to panākt?	Avota tapšanas mērķis ļauj spriest par avota satura ticamību un atbilstību/nozīmi jautājuma izzināšanā.
Kāds bija vēstures avota tapšanas laika konteksts/vēsturiskie apstākļi?	Kas notika avota tapšanas laikā? Kādas bija šī laikmeta/perioda raksturīgākās iezīmes?	Noskaidrojot, kādas bija šī laikmeta/perioda raksturīgākās iezīmes, var spriest arī par avota ticamību. Varbūt nepieciešami citi avoti, lai precizētu vai pārbaudītu avotā minēto informāciju. Iespējams, ka autors vēlējies netieši kaut ko vēstīt adresātam.
Kā analizēt avota saturu, jautājot vai atbildot uz jautājumiem?	Jautā <i>kas?</i> , <i>kur?</i> , <i>kad?</i> , <i>kā?</i> , <i>kāds?</i> , <i>kāpēc?</i> notika, lai saprastu avota saturu! Noskaidro, vai autoram var droši uzticēties, vai autors pauž savas personīgās izjūtas vai pārstāv vairākuma viedokli! Kas par to liecina? Kā varētu autora izteikto apgalvojumu pārbaudīt?	Lai izvērtētu avotu nozīmību, jāuzdod jautājumi. Piemēram: avots vēsta par nozīmīgu notikumu valstī, kas mainīja politisko režīmu. Tie jāsaista ar tematu/pētāmo jautājumu. Avota saturs palīdz atklāt notikuma/procesa būtību, personības veikumu. Jāatceras, ka agrāk cilvēkiem varēja būt atšķirīgas vērtības, viņi domāja citādi. Nevar visu vērtēt ar mūsdienu mērauklu. Par atsevišķiem avotiem, iespējams, var paust viedokli, arī raugoties no šodienas.

1.3. uzdevums

Izmantojot avota A informāciju un savas zināšanas, paskaidro, vai Jāņa Kalnbērziņa izteikumus par Kārļa Ulmaņa veikto valsts apvērsumu 1934. gadā var izmantot kā nozīmīgu vēstures avotu! Īsi pamato savu atbildi!

Pievērsiet uzmanību avotam A¹⁷, 1.3. uzdevuma nosacījumiem un vērtēšanas kritērijiem!

¹⁷Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba paraugs. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13855> (12. un 21. lpp.)

Skolēna atbildes piemērs

1.3. (4 punkti) Izmantojot avota A informāciju un savas zināšanas, paskaidro, vai Jāņa Kalnbērziņa izteikumus par Kārļa Ulmaņa veikto valsts apvērsumu 1934. gadā var izmantot, kā nozīmīgu vēstures avotu! Īsi pamato savu atbildi!

Lai gan avotā ir minēti fakti (piem. apvērsuma datums, Saeimas atļaušana), to nevar izmantot, kā nozīmīgu vēstures avotu, jo rakstā ir pastiprināta nepatiesa informācija - raksts rakstīts padomju Latvijā, to rakstījis J. Kalnbērziņš - LKP vadītājs.

Vērtēšanas kritēriji

1.3. uzdevuma snieguma līmeņa apraksts				
	1	2	3	4
Novērtē vēstures avota nozīmi	Pavirši skaidro vēstures avota nozīmi, atbildē pārraksta avota tekstu.	Skaidro vēstures avota nozīmi, izmantojot nebūtiskus kritērijus. Atbildē izmanto dažus atbilstošus vēstures faktus, pieļauj būtiskas faktu un loģikas kļūdas.	Skaidro vēstures avota nozīmi, izvirzot precīzus kritērijus. Pārsvarā izmanto atbilstošus vēstures faktus, pieļauj nebūtiskas faktu un loģikas kļūdas.	Skaidro vēstures avota nozīmi, izvirzot precīzus kritērijus. Izmanto precīzus un atbilstošus vēstures faktus, skaidro vēstures avota nozīmi.

Pievienotajā piemērā skolēns demonstrējis sniegumu 2 punktu apmērā.

Kā nonākt līdz pilnveidotai atbildei?

Lai iegūtu vērtēšanas kritērijos aprakstīto sniegumu maksimālā punktu skaitu:

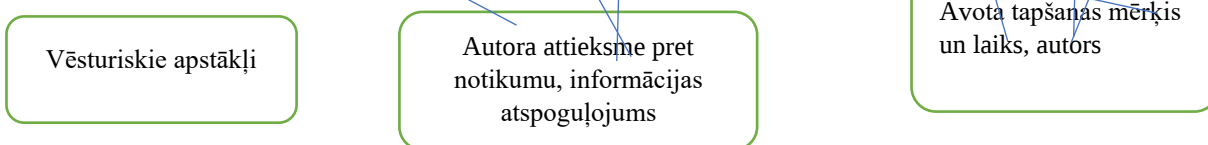
- Jums vajadzēja formulēt kritērijus, pēc kuriem noteikt avota nozīmi K. Ulmaņa apvērsuma skaidrošanai. Kritēriju izveidi palīdz noteikt tabula “Kā noskaidrot avota ticamību un nozīmīgumu?”
- Kritēriji varētu būt:

Avots A

“Pēc fašistiskā apvērsuma Vācijā latviešu nacionālistiskā buržuāzija sāka aktīvi gatavoties, lai nodibinātu Latvijā fašistisko diktatūru. [...] 1934. gada 15. maijā fašistiskās buržuāziskās kliķes vadītājs, latviešu tautas niknākais ienaidnieks Ulmanis ar bruņotu aizsargu bandu palīdzību izdarīja fašistisku apvērsumu Latvijā. Atlaidis Saeimu, Ulmanis nodibināja atklātu fašistisku diktatūru, iznīcināja pēdējās pilsoņu tiesību paliekas, pārvērtā Latviju par fašistiskās Vācijas provinci, par Vācijas placdarmu militāram uzbrukumam Padomju Savienībai.”

Jānis Kalnbērziņš. Padomju Latvijas desmit gadi. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1950. Jānis Kalnbērziņš (1893–1986) – 20.–30. gadās viens no nelegālās Latvijas Komunistiskās partijas (LKP) vadītājiem, 1939. gadā par pretvalstisku darbību apeietināts. Pēc Latvijas okupācijas 1940. gadā līdz 1959. gadam – LKP Centrālās komitejas 1. sekretārs

Pilnveidotās atbildes piemērs

Avota fragmenta autors ir Latvijas Komunistiskās partijas 1. sekretārs, un teksts ir padomju režīma propagandas piemērs, lai parādītu padomju režīma pārkumu par laiku, kad Latvija bija neatkarīga valsts. Par to liecina fakts, ka avots ir fragments no padomju varas desmitgadei veltīta izdevuma. Avota autors kā piemēru padomju varas izveides attaisnošanai izmantojis K. Ulmaņa veikto apvērsumu, interpretējot apvērsuma cēloņus, norisi un sekas. Vēstures avots ir nozīmīgs, lai analizētu Staļina laika padomju varas/ideoloģijas uzskatus par 1934. gada 15. maija apvērsuma cēloņiem, norisi, sekām. Avots varētu atainot Latvijā aizliegtās komunistu partijas biedru nostāju pret K. Ulmaņa apvērsumu, jo tā autors ilgstoši bija tās biedrs. Tas būtu nozīmīgs, izvērtējot dažādas politiskās piederības cilvēku viedokļus un to rašanās motīvus pret K. Ulmaņa apvērsumu. Taču autoritārā režīma apvērsuma raksturošanai avots ir maznozīmīgs.

1.4. uzdevums

Apgalvojums: 1940. gadā Kārļa Ulmaņa rakstītās piezīmes par valsts apvērsuma nepieciešamību un norisi ir ticams vēstures avots, lai izskaidrotu 1934. gada 15. maija apvērsuma cēloņus. Paskaidro, vai tu piekrīti šim apgalvojumam! Īsi pamato savu atbildi!

Avots C

“[...] mērķis bija sasniegts bez traucējumiem, bet galvenais – netika izlieta ne asins lāse.”

“[...] Tautā bija stipri izplatījusies neapmierinātība ar parlamentu, politiskajam partijām un to skaitu, neapmierināti bija arī citi deputāti, bet tie visi bija teorētiķi, nevis praktiķi [...].”

“[...] Mērķis – Saeimas atļaišana, Satversmes pārstrādāšana, visu partiju likvidēšana uz laiku, tautas apvienošana ap atjaunotas Latvijas ideju bez partiju starpniecības. Tālāko pasacīs priekšā notikumu gaita un dzīves pieredze.” “[...] Ārpus Latvijas es nekādu atbalstu nemeklēju un arī neuzskatīju to par vajadzīgu. Nebija jau arī, pie kā griezties. [...] Nacionālsociālisti Vācijā atkrita tā iemesla dēļ, ka nedrīkstēja taču iet pa ceļu, kurš palielinātu vācu ietekmi Latvijā. Itālija – tālu. Padomju Savienība? Lieta bija tāda, ka apvērsums zināmā mērā bija vērsts pret Padomju Savienību [...]. Apvērsums tātad bija vērsts arī pret komunistiem. Pat pamācīties nebija pie kā. Nacionālsociālistu pieredze nederēja tādēļ, ka man nebija partijas, jo bija paredzēta arī Zemnieku savienības likvidācija. [...] Saprotams, ka es iepazīnos ar tāda veida notikumiem citās zemēs, izlasīju Hitlera grāmatu “Mein Kampf”, jāatzīst, ka ar interesi, bet bez liela praktiska labuma.”

“[...] Bet varbūt bija pamats bažām par citu valstu valdību iejaukšanos. Tomēr šķita, ka šāda varbūtība nav sevišķi liela, jo, kad pirms astoņiem gadiem līdzīgas pārmaiņas notika Lietuvā, neviens par to neinteresējās. [...]”

No Kārļa Ulmaņa (1877–1942) piezīmēm (pierakstītas 1940. gadā). Kārlis Ulmanis pēc 1940. gada 22. jūlija atradās Padomju Savienības varas iestāžu kontrolē, 1940. gada 22. jūlijā tika deportēts uz Krieviju, sākotnēji noietināts Maskavā, pēc tam mājas arestā Vorosilovskā (tag. Stavropole). 1941. gada 4. jūlijā arestēts, miris Krasnovodskas (tag. Turkmenbaši Turkmenistānā) cietumā 1942. gada 20. septembrī.

Skolēna atbildes paraugs

1.4. (4 punkti) Apgalvojums: 1940. gadā Kārļa Ulmaņa rakstītās piezīmes par valsts apvērsuma nepieciešamību un norisi ir ticams vēstures avots, lai izskaidrotu 1934. gada 15. maija apvērsuma cēloņus. Paskaidro, vai tu piekrīti šim apgalvojumam! Īsi pamato savu atbildi!

Es uzskatu, ka tas nav uzticami, jo tajā brīdī (1940. gadā) šo rakstu viņš rakstīja, lai attaisnotu sevi un citā paskaidrotu, ka ~~ne~~ citā veidā šķita nepieciešami. Viņš attaisnāja, lai iegūtu sabiedrības atbalstu.

Atbilstoši vērtēšanas kritērijiem skolēna atbilde novērtēta ar 1 punktu.

Valsts pārbaude darba paraugā minētie vērtēšanas kritēriji¹⁸

1.4. uzdevuma snieguma līmeņa apraksts				
	1	2	3	4
Novērtē vēstures avota ticamību	Veic haotiskus, bet konkrētus, pēc analogijas mēģinājumus noteikt vēstures avota ticamību un no tā pieejamās informācijas kvalitāti, pietiekamību.	Pēc atsevišķiem kritērijiem konstatē vēstures avota ticamību un no tā pieejamās informācijas kvalitāti, pietiekamību.	Pēc noteiktiem kritērijiem konstatē vēstures avota ticamību un no tā pieejamās informācijas kvalitāti, pietiekamību; novērtē informācijas lomu, skaidrojot apvērsuma cēloņus. Ir nebūtiskas fakti un loģikas kļūdas.	Pēc precīziem kritērijiem konstatē vēstures avota ticamību un no tā pieejamās informācijas kvalitāti un pietiekamību; novērtē informācijas lomu, skaidrojot apvērsuma cēloņus.

Kā nonākt līdz atbildei?

1. Uzdevuma nosacījumi: Jums ir jānovērtē avota ticamība, skaidrojot K. Ulmaņa apvērsuma cēloņus. Lai to izdarītu, piedāvātie vērtēšanas kritēriji maksimālā punktu skaita iegūšanai nosaka:

¹⁸ Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/1/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba paraugs. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13855> 21., lpp.

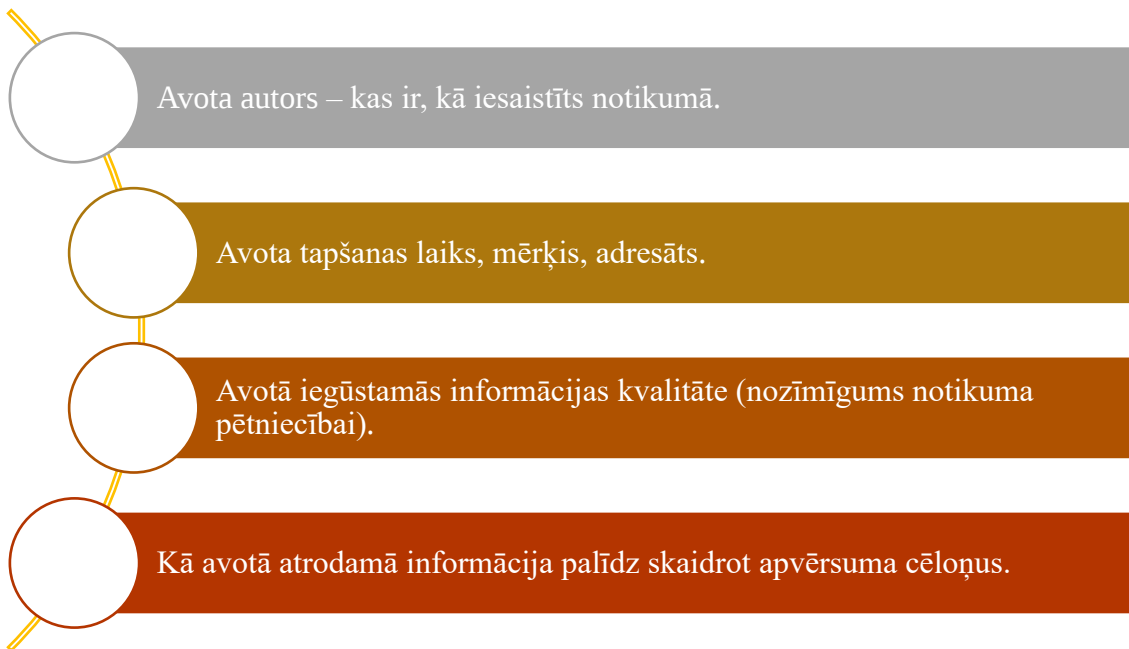
Jāizvirza kritēriji, pēc kuriem konstatēt avota ticamību.

Jānovērtē avotā sniegtās informācijas kvalitāte un pietiekamība apvērsuma cēloņu skaidrošanai.

Jānovērtē informācijas nozīmīgums, skaidrojot apvērsuma cēloņus.

2. Ieteikumi, lai iegūtu vērtēšanas kritērijos maksimāli iespējamo punktu skaitu.

- Jāuzraksta ticamības noteikšanas kritēriji.

- Uzdevuma nosacījumi prasa, lai jūs izteiktu pamatotu viedokli.

Piekrītu viedoklim, jo... tāpēc, ka... Vēstures avots ir ticams, jo...

Nepiekrītu viedoklim, jo... tāpēc, ka... Vēstures avots nav ticams, jo...

Daļēji piekrītu/nepiekrītu viedoklim, jo... tāpēc, ka... Vēstures avots ir daļēji ticams, jo...

Pilnveidotās atbilde piemērs

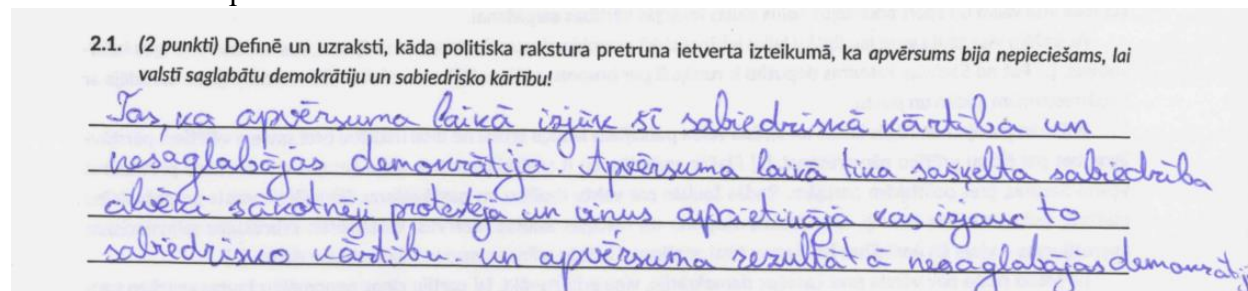
Vēstures avots ir daļēji ticams avots par apvērsuma nepieciešamību un norisi, jo avota autors pats bija apvērsuma organizators, tāpēc, vērtējot viņa skaidrojumu, jāņem vērā personīgā ieinteresētība saglabāt politisko varu. K. Ulmanis skaidro savus un atbalstītāju apvērsuma nepieciešamības iemeslus. Tāpēc avots atklāj vienpusīgu apvērsuma cēloņu izvērtējumu, taču ir nozīmīgs avots apvērsuma organizētāju un atbalstītāju viedokļu izzināšanai. Vispusīgai apvērsuma cēloņu un norises skaidrošanai būtu nepieciešams, piemēram, sociāldemokrātu, mazākumtautību viedoklis.

Vēstures avotu analīzes daļas 2. uzdevums pārbauda avotu satura izpratni.

2.1. uzdevums

Definē [formulē – A.K.] un uzraksti, kāda politiska rakstura pretruna ietverta izteikumā, ka apvērsums bija nepieciešams, lai valstī saglabātu demokrātiju un sabiedrisko kārtību!

Skolēna atbildes piemērs.

Vērtēšanas kritēriji

Punkti	Kritērijs
0	Atbilde pārrakstīta no teksta.
1	Skaidrojums ir vispārīgs, atbilde nav izvēsta.
2	Skaidrojums ir precīzs un izvēsts.

Skolēna atbildes piemērs 1 punkta ieguvei. Skolēns:

- nav paskaidrojis, kāda pretruna saskatāma izteikumā;
- 2. teikumā nesaprotami formulēta doma.

Kā nonākt līdz atbildei?

1. Izpētiet vārdnīcu, lai noskaidrotu, kas ir pretrunas un kā pēc tam tās atpazīt!

Vārdnīcā rakstīts, ka *pretrunas* – stāvoklis, kad kas (piemēram, izteikums, doma, rīcība) padara neiespējamu ko citu, ir nesavienojams ar ko citu.¹⁹

2. Ieteikumi, lai atbildētu uz jautājumu.

Jums ir jānoskaidro	• kāds bija politiskais režīms Latvijā līdz apvērsumam un kāds izveidojās pēc apvērsuma; • kas ir apvērsums; • kādas pārmaiņas notika pēc 1934. gada 15. maija apvērsuma.
Jums ir jānoskaidro	• Vai demokrātisku režīmu var saglabāt, to likvidējot?
Wārdnīcā ir	• kur izteikumā ir pretruna.
Jāpaskaidro	• kāpēc pretruna ir tieši tāda.

Pilnveidotās atbildes piemērs

Apvērsuma laikā notika militāri atbalstīta un nelikumīga varas sagrābšana, bet viens no demokrātijas pamatprincipiem ir likumu ievērošana, bet K. Ulmaņa un viņa atbalstītāju rīkotais apvērsums bija pretrunā ar LR Satversmi jeb pamatlikumu un līdz ar to nelegitīms.

¹⁹Elektroniskā vārdnīca Tezaurs. Pieejams: <https://tezaurs.lv/pretruna:1>

2.2. uzdevums

No vēstures avotiem²⁰ atrodi divus piemērus un paskaidro, kā avotos ir raksturota sabiedrības attieksme pret valsts apvērsumu un kādēļ šāds raksturojums! Atbildes ieraksti tabulā!

Skolēna atbildes piemērs

2.2. (4 punkti) No vēstures avotiem atrodi divus piemērus un paskaidro, kā avotos ir raksturota sabiedrības attieksme pret valsts apvērsumu un kādēļ šāds raksturojums! Atbildes ieraksti tabulā!

Avota burts	Kā vēstures avotā ir raksturota sabiedrības attieksme pret valsts apvērsumu?	Kādēļ šāds raksturojums?
B	Jedzīvotāji bija savīļoti un priecīgi. Viņš jutās it kā būtu atbrīvoti no kāda smaga sloga.	Avots uzrakstīts 1937. gadā, kad K. Ulmanis vēl bija pie varas. Tādēļ avots veidots, lai pārliecinātu par apvērsumu, kā gaidītu notikumu. un labu ↗
D	Jedzīvotājus jau ilgi waitrauca valsti notiekošais, tāpēc viņiem vajadzēja vai viņi vēlējas, lai to salabotu kāds, kuram tauta rūp. Apvērsums to izdarītu, tāpēc viņi tam piekrita	Avots izdots pēc apvērsuma, tas ietekmētu cilvēku domas par to, sākot cilvēkiem, ka apvērsums valsti izlabos un izglābs no daudzajām problēmām.

Pievērsiet uzmanību jautājumam un piedāvātajiem vērtēšanas kritērijiem²¹.

Punkti	Kritērijs
0	Atbilde pārrakstīta no teksta.
1	Izvēlēts atbilstošs piemērs. Trūkst skaidrojuma, vai arī tas nav izvērst.
2	Skaidrojums ir precīzs un izvērst

Pilnveidotās atbildes piemēri

Skolēna atbilde novērtēta ar 3 punktiem, jo ierāmētajā atbildes daļā skolēns ir fokusējies uz avota tapšanas laiku, bet šajā gadījumā būtiskāk skaidrot autora K. Ulmaņa motīvus.

2.3. uzdevums

Secini, kāpēc dotajos vēstures avotos²² ir izteikti atšķirīgi viedokļi par valsts apvērsuma nepieciešamību! Avotus skatīt <https://mape.skola2030.lv/resources/13855>.

²⁰ Avoti atrodami Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba paraugs. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13855> 11.- 12. lpp.

²¹ Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba paraugs. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13855> (22. lpp.)

²² Turpat, 11.-12. lpp.

Skolēna atbildes piemērs

2.3.

Avoti atšķiras, jo tos raksturojuši dažādi cilvēki dažādos laikos. Tie, kuri dzīvoja Padomju Latvijā un atbalstīja to, negatīvi ieteicās par Ulmaņa apvērsumu. Tie, kuri dzīvoja K. Ulmaņa režīma laikā (Tā skaitā jauts Ulmanis) ieteicās par apvērsumu pozitīvi. Bieži šie cilvēki tika ietekmēti propagandas dēļ, vai centās to izplatīt. Daudzi ~~no šiem~~ cilvēkiem ^{un} tika ietekmētija viņu viedoklis. Daudzi avoti ir ar noteiktu mērķi ietekmēt cilvēku viedokli par K. Ulmaņa režīmu - brīvā Latviju.

Vērtēšanas kritēriji

	1	2	3	4
Iegūtajai informācijai piešķir jēgu, informācijas pārrade, tās attēlošana citā veidā.	No vēstures avotiem atlasa un lieto pēc būtības nesalīdzināmus faktus un pierādījumus. Pārstāsta daļu no vēstures avotos pieejamās informācijas, idejām vai avotos esošās informācijas	No vēstures avotiem atlasa un savā starpā salīdzina faktus, reaģējot uz acīmredzamām pretrunām. Pārstāsta daļu no vēstures avotos pieejamās informācijas, izmantojot atsevišķus atbilstošus terminus.	No vēstures avotiem atlasa un savā starpā salīdzina faktus, pārbauda avotu sniegto informāciju. Izdara secinājumus, izmantojot vēstures avotos pieejamo informāciju un idejas, izmanto atbilstošus terminus un dažādus pierādījumus.	No vēstures avotiem atlasa un savā starpā salīdzina faktus, pārbauda avotu sniegto informāciju. Izdara precīzus un pamatotus secinājumus, izmantojot vēstures avotos pieejamo informāciju un idejas, izmanto atbilstošus terminus un dažādus pierādījumus

Skolēna atbildes piemērs novērtēts ar 2 punktiem.

Ieteikumi mācīšanās procesam un atbildes pilnveidei

1. Uzdevuma nosacījumos prasīts skaidrot avotu autoru viedokļu atšķirības. Lai to izdarītu, ņemiet vērā ieteikumus.

- Jums jāzina, kas nosaka atšķirības viedokļos dažādos vēstures avotos par vienu un to pašu vēstures notikumu.
- Kāpēc vairāki vēstures avoti rāda vienu un to pašu notikumu no dažādām perspektīvām?

- Pievērsiet uzmanību faktoriem, kas var ietekmēt vēstures avota autora viedokli²³.

Viedokļa analīze

Lai analizētu viedokli, nepieciešams rūpīgi izlasīt tekstu un lasot censties uztvert autora domu!

Vēsturnieka viedokļa analīze (24 punkti)²⁴

Trimdas vēsturnieks Ādolfs Šilde par agrāro reformu Latvijā (1920–1937). Ādolfs Šilde (1907–1990), latviešu publicists, vēsturnieks un sabiedriskais darbinieks. No 1925. līdz 1927. gadam studēja tautsaimniecību, vēlāk, līdz 1937. gadam, jurisprudenci Latvijas Universitātes Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātē. Studiju laikā Ā. Šilde bija akadēmiskā žurnāla “Universitas” redaktors (1930–1934) un strādāja Rīgas pilsētas valdē (1932–1934). Ā. Šilde ir

²³ *Historical interpretations.* Pieejams :https://alphahistory.com/vcehistory/historical-interpretations/#What_are_historical_interpretations;
<https://www.history.org.uk/secondary/resource/2589/interpretations>

²⁴ Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba paraugs. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13855> (14. lpp.)

sarakstījis vienpadsmit grāmatas un vairāk nekā simts rakstu par Latvijas vēsturi un politiku. No 1944. gada oktobra līdz savai nāvei 1990. gada maijā dzīvoja Vācijā un savus darbus publicēja dažādos trimdas izdevumos.

“Neciešamie agrārie apstākļi bija tie, kas pagājušā gadsimtā bija spieduši sacelties vai atstāt dzimto zemi, meklējot labākus dzīves un darba apstākļus svešumā. Tie bija iemetuši degošu pagali 1905. g. revolūcijā un lielā mērā Latvijas valsts dibināšanas posmā iedzinuši lielniecismā [boļševismā] paprāvu latviešu tautas daļu. Latviešu tautas pārstāvji, sākot ar 1917. gadu, meklēja ceļus sociālā miera radīšanai. Pēc Latvijas valsts nodibināšanas tas izdevās, izdarot agrārreformu. Tikai radikālā zemes reforma ļāva cerēt uz ilgstošu sociālu mieru. [...] Tā nebija atbilstība muižnieku virsslānim, kura virskundzību latviešu zemnieks paaudžu paaudzēs bija tieši un smagi izjutis, bet primāri sociālai taisnībai un dzīves nepieciešamībai pieskaņota saimnieciska prasība. Tādēļ arī vēlēšanu cīņā 1920. gadā pirmā vietā neizvirzījās valsts iekārtas, bet agrārās satversmes jautājums.”²⁵

“Kaut arī lielsaimniecības dažā labā ziņā šķita saimnieciskajai produkcijai izdevīgākas, to radīšana neatbilda ne sociālajiem, ne politiskajiem mērķiem. Agrārreformas likuma izstrādātāji izteicās par tādu mazsaimniecības dibināšanu, kuras var apsaimniekot viena ģimene. [...] Agrārreforma saistīja pie zemes apmēram 280 000 zemes iedzīvotāju, [...] tā arī saliedēja agrāko tā saukto Baltiju [Kurzemes, Vidzemes un Igaunijas guberņas] ar Latgali, visos Latvijas novados, veicinot viensētu veidošanos. Iekšpolitiski tam bija liela nozīme, bet galvenais bija latviešu tautas politiskā atveseļošanās no tām svārstībām, kas bija parādījušās 1917., 1918. un 1919. gadā, un politiskā stabilitāte, kas nāca ar Satversmes sapulci. Ja vēl pirms tam bija dzirdēti apgalvojumi, ka latviešu tauta ir ar lieliniecisku noslieci, tad Latvijas Republikas Satversmē noteiktā demokrātiskā iekārta un agrārreformas nostiprinātā sociāli saimnieciskā demokrātija tos pārliecinošā veidā atspēkoja.”²⁶

“Jautājums par muižu sadalīšanu jaunsaimniecībās saistījās arī ar saimnieciskās demokrātijas nostiprināšanu, bez kuras stabila valsts dzīve nebija iedomājama.”²⁷

“Latvieši muižas kundzību vispār uzskatīja par anahronismu [novecojusi parādība, pagātnes palieka], prasīdami jaunlaiku apstākļiem piemērotu agrāro apstākļu izkārtojumu, kas nodrošinātu Latvijai ne vien politisko, bet arī sociālo demokrātiju.”²⁸

“[Arī citiem politiskajiem spēkiem], ne tikai [Latviešu] Zemnieku savienībai, bija skaidrs, ka tikai īpašumtiesības spēš apmierināt latviešu zemnieku. Vecajā sistēmā trūka zemes, ko dot bezzemniekiem. Tādēļ Zemnieku savienība prasīja zemes fonda radīšanu no kroņa [valsts], no bruņniecības, pilsētu un muižas zemēm, konfiscējot muižas, kuras to īpašnieki nav ieguvuši pirkšanas ceļā. Šī bija jau revolucionāra prasība.”²⁹

“[Saeimā] lielākās pilsoniskās partijas un bloki konsekventi aizstāvēja privātīpašuma tiesības, iebilstot pret sociālistisku noslieci. Tas spilgti parādījās arī atlīdzības jautājumā par agrārreformas ceļā atsavinātajām muižu zemēm un īpašumiem. Zemnieku savienība un Kristīgi saimnieciskais

²⁵ Šilde Ā. Latvijas vēsture 1914.–1940. Stokholma: Daugava, 1976, 369. lpp.

²⁶ Turpat, 370., 371. lpp.

²⁷ Šilde, Ā. Pirmā republika. Rīga: Elpa, 1993. 230. lpp.

²⁸ Šilde, Ā. Latvijas vēsture 1914.–1940. Stokholma: Daugava, 1976. 369. lpp.

²⁹ Šilde, Ā. Latvijas vēsture 1914.–1940. Stokholma: Daugava, 1976. 154. lpp.

bloks bija par atlīdzības maksāšanu, kamēr sociāldemokrāti un daži progresīvie pilsoņi bija pret to.³⁰”

“[...] agrārreformas pamatā bija nacionālpolitiski, sociāli un valsts uzbūves jautājumi, [...] bez agrārreformas nebūtu īsti latviskas Latvijas, nebūtu bijis iespējams runāt par Latviju kā taisnības valsti³¹.”

1.1. uzdevums

Definē vismaz četrus agrārās reformas aspektus, kurus interpretējis vēsturnieks³²!

Skolēna atbilde piemērs

1.1. uzdevuma vērtēšanas kritēriji³³

Punkti	Kritērijs	Skolēnu darbu piemēri
0	Neatrod tekstā un nenosaka aspektus, bet ieraksta neatbilstošu atbildi. Pārraksta teksta fragmentus, kas neatspoguļo agrārās reformas aspektu.	<i>Agrārie apstākļi pagājušā (19. gs.) spieda sacelties un atstāt zemi. Satversmes sapulces izveidošana.</i>
1	Vispārīgi un neprecīzi definē aspektu.	<i>Agrārā reforma ļāva cerēt uz ilgstošu sociālo mieru. Ja nebūtu bijusi agrārā reforma, nebūtu Latvijas.</i>
2	Precīzi definē aspektu.	<i>Pieņemot agrārreformu, Satversmes sapulce vadījās nevis pēc ekonomiskā izdevīguma, bet nacionālpolitiskiem, sociāliem motīviem, lai nodrošinātu jaunās valsts pastāvēšanu.</i>

Lai iegūtu divus punktus – jāatrod tekstā Ā. Šildes viedoklis un precīzi jāformulē sava doma, bet nav jāpārraksta teksts³⁴. Divu punktu vērtās piemēra atbildes veidošanai skolēns izmantojis avota teksta 2. un 7.rindkopu.

Stratēģija mācīšanās procesam

1. Lai saprastu, kā precīzāk demonstrēt sniegumu, jānoskaidro lietoto terminu nozīme.

1.1. *Aspekts* – viedoklis, no kāda tiek aplūkotas parādības, lietas; skatījums, griezums³⁵.

1.2. *Viedoklis* – uzskats, izpratne (par ko), arī attieksme (pret ko)³⁶.

³⁰ Turpat, 398. lpp.

³¹ Šilde, Ā. Pirmā republika. Rīga: Elpa, 1993. 233. lpp.

³² Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba paraugs. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13855> (15. lpp.)

³³ Turpat, 23. lpp.

³⁴ Tabulā piemērs vienam aspektam, kuru vērtē ar diviem punktiem.

³⁵ Pieejams: <https://tezaurs.lv/aspekts:1>

³⁶ Pieejams: <https://tezaurs.lv/viedoklis:1>

1.3. Interpretācija³⁷:

- domas, teksta satura, arī fakta izskaidrošana, domas, teksta satura, arī fakta jēgas atklāšana;
- idejas, domas, arī fakta atklājums, izskaidrojums.

1.4. Interpretēt – izskaidrot (piemēram, domu, teksta saturu, faktu), atklāt jēgu (piemēram, domai, teksta saturam, faktam)³⁸.

2. Veicot šīs daļas uzdevumus, svarīgi saprast rīcības vārdu nozīmi. To skaidrojums atrodams padziļinātā kursa Vēsture II augstākā mācību satura apguves līmeņa centralizētā eksāmena programmā.³⁹

3. Rakstot atbildi, jāpievērš uzmanība faktoriem, kuri var ietekmēt vēstures avota autora viedokli.

Ieteikumi atbildes veidošanai.

1. Pirmajā uzdevumā tekstā jāatrod un jāformulē Ā. Šildes uzskati par agrāro reformu. Apskatot terminu nozīmes, var secināt, ka jums jāatrod avota autora viedokli par agrāro reformu.

2. Pirms sāciet meklēt atbildes uz pirmo jautājumu, padomājiet atbilstoši ieteikumiem.

- Ko varat uzzināt par vēsturnieku Ā. Šildi? Jums uzmanīgi jāizlasa informācija par autoru, jāpievērš uzmanība atsaucēm. Padomājiet, ko var secināt pēc avota nosaukuma, atsaucēm!
- Mācoties varat informāciju apkopot tabulā. Eksāmena laikā šo procesu dariet prātā vai veiciet piezīmes eksāmena darbā, bet izvērsti nedariet, jo nebūs tik daudz laika.
- Izpētiet tabulu, kurā apkopoti daži faktori, kas var ietekmēt autora viedokli. Padomā, ko var secināt:

Pazīme	Kad?	Kā var to noskaidrot?	Ko var secināt?
Teksta uzrakstīšanas/ tapšanas laiks	1976. gads, 1993. gads	1. Skatoties atsaucēs. 2. Noskaidrojot autora dzīves gadus, lai secinātu par viņam pieejamo avotu bāzi, par izdošanas mērķiem un adresātiem.	1. Darbi uzrakstīti vairākus gadu desmitus pēc notikuma. Autoram pieejami tikai tie avoti, kuri atradās ārpus Latvijas vai līdzīgi paņemtu avotu kopijas. 2. 1993. gadā grāmata ir izdota ar kāda mantinieka atļauju. 3. Apgāds “Daugava” radās 1945. gadā Stokholmā, lai trimdā publicētu grāmatas latviešu valodā. Analīzei piedāvātais avots ir kompilācija no diviem dažādiem darbiem

³⁷ Pieejams: <https://tezaurs.lv/interpret%C4%81cija:1>

³⁸ Pieejams: <https://tezaurs.lv/interpret%C4%93t:1>

³⁹ 7 Valsts izglītības satura centrs. Vēsture Augstākais mācību satura apguves līmenis Centralizētā eksāmena programma 2022./2023.m.g.. Centralizētā eksāmena piekļuves nosacījumi.. <https://www.visc.gov.lv/lv/media/19863/download?attachment> (8. lpp.)

Autora uzskati, tai skaitā politiskie		Iepazīstoties ar informāciju pirms avota teksta	Precīzāku informāciju avots nesniedz. Pastarpināti varam secināt, ka došanās trimdā nozīmēja nesamierināšanos ar Latvijas okupācijas <i>de facto</i> . Par uzskatiem var spriest pēc avota satura.
---------------------------------------	--	---	--

3. Mēģiniet atcerēties agrārās reformas cēloņus, norisi un sekas.

4. Izlasot uzdevuma nosacījumus, padomājiet, kā varētu pārformulēt jautājumu. Jums jāmeklē atbildes uz jautājumu “Kāds bija Ā. Šildes viedoklis par agrāro reformu?”.

5. Ko varam secināt, lasot avotu un mēģinot noteikt rindkopas galveno domu?

5.1. Lasot avota tekstu redzams, ka pirmajā rindkopā autors apraksta agrārās reformas nepieciešamības cēloņus. Uzdevums neprasa formulēt Ā. Šildes uzskaitītos reformas cēloņus.

5.2. 2.rindkopā autors pamato, ka lielsaimniecības neatbilst agrārās reformas izstrādes brīža [*valsts veidošanās laiks – 1920. gads*] sociālajiem [*liels skaits bezzemnieku, kara postījumi, samazināties iedzīvotāju skaits*] ne politiskiem [*tikko beidzies Neatkarības karš, Neatkarības kara laikā visiem, kuri cīnījās par neatkarību solīja zemi, jāveido valsts institūcijas, sava finanšu sistēma*] mērķiem. 2. rindkopas 2., 3. teikumā autors skaidro ieguvumus zemes sadalei nelielās saimniecībās. [Rindkopā autors demonstrē viedokli/aspektus par reformu.]

5.3.3. 4. rindkopā autors pamato, kāpēc jāvērsas pret muižām, uzsverot sociālās vienlīdzības nozīmi. [Ir gan autora viedoklis (aspekts) par jaunsaimniecību izveides nozīmi, gan agrārās reformas sekas.]

5.4. 5. rindkopā autors skaidro zemes fonda izveides nepieciešamību. [Saskatāms arī autora viedoklis (aspekts).]

5.5.6. rindkopā raksturo politisko partiju attieksmi par zemes nodošanu privātīpašumā. [Autora viedoklis (aspekts).]

5.6 7. rindkopā autors uzskaita agrārās reformas motīvus un secina par tās ietekmi/nozīmi Latvijas vēsturē. [Saskatāms autora viedoklis (aspekts).]

2. uzdevums

Izvēlies divus aspektus no definētajiem un skaidro, kā vēsturnieks katru no tiem interpretē⁴⁰!

Skolēna atbildes piemērs

Skolēna formulētā aspekta piemērs.	Kā vēsturnieks interpretē aspektu?
<i>Pieņemot agrārreformu, Satversmes sapulce vadījās nevis pēc ekonomiskā izdevīguma, bet pēc nacionālpolitiskiem, sociāliem</i>	Ā. Šilde uzskata, ka, <u>pieņemot agrārreformu, Satversmes sapulce vēlējās nodrošināt ilgstošu valsts pastāvēšanu. Tāpēc tā vadījās nevis no ekonomiskā izdevīguma, bet pēc</u>

⁴⁰ Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba paraugs. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13855> 15.lpp.

motīviem, lai nodrošinātu jaunās valsts pastāvēšanu	nacionālpolitiskiem, sociāliem motīviem. To apliecina, tas, ka agrārreforma piesaistīja zemei 280000 zemes iedzīvotāju, kā autors raksta. Iegūstot zemi privātīpašumā, tika nodrošināta sociāla un politiska stabilitāte, novērstas 1917.–1919. gada politiskās svārstības
---	--

Vērtēšanas kritēriji

Līmenis/kritērijs	0	1	2	3	4
Skaidro, kā vēsturnieks interpretē katru aspektu no viņa kā analizētāja skatpunkta.	Uzdevums nav pildīts. Skaidro tekstā minētos aspektus no sava, nevis vēsturnieka skatpunkta. Ir lieka informācija, kas neatspoguļo vēsturnieka interpretāciju	Pārraksta tekstu, kas neatklāj vēsturnieka interpretācijas būtību.	Daļēji precīzi/vispārīgi skaidro vienu vēsturnieka interpretācijas aspektu.	Precīzi skaidro vienu vēsturnieka interpretācijas aspektu	Precīzi skaidro vienu vēsturnieka interpretācijas aspektu, saistot to ar vēsturisko kontekstu

Skolēna atbilde novērtēta ar trim punktiem. Lai iegūtu četrus punktus, jādemonstrē zināšanas, saistot tās ar laikmeta kontekstu (par notikumiem un procesiem Latvijā un Eiropā) agrārās reformas izstrādes un pieņemšanas laikā.

Kā nonākt līdz atbildei?

1. Ja uzdevuma nosacījumos ir prasīts skaidrot, tad saturu atbildei var veidot vienā no piedāvātajiem variantiem:

- tā, lai būtu atbildēts uz jautājumiem *kas?*, *kā?*, *kāpēc?*.
- formulējot apgalvojumu, kuru pamatojat ar pierādījumiem.

Apgalvojums → **Pamatojums** → **Pierādījumi**

2. Pievērsiet uzmanību!

- Jums jāskaidro avota autora – Ā. Šildes – viedoklis. Tas jāmeklē avota tekstā!

Padomājiet, kas jāzina, lai precīzāk saprastu, ko Ā. Šilde vēlējas pateikt, rakstot, ka	Jums jānoskaidro, kāpēc kopš 1917. gada aktuāls ir sociālā miera jautājums.
---	---

“Latviešu tautas pārstāvji, sākot ar 1917. gadu, meklēja ceļus sociālā miera radīšanai.”	• Jāzina, kādas pārmaiņas notika Latvijā no 1917. līdz 1920. gadam (Satversmes sapulcei). • Jāatceras, ka Neatkarības kara laikā politisko varu vēlējās iegūt gan lielinieki ar P. Stučku priekšgalā, kuri uzskatīja, ka zeme jādod lietošanā uz vienu gadu, gan provāciski orientēti spēki. • Jāzina, ka, beidzoties Neatkarības karam, jaunās valsts ilgstošai pastāvēšanai svarīga bija sociāla saskaņa un Pagaidu valdībai bija jāpilda 1919. gada 27. februāra Latvijas Pagaidu valdības rīkojums par zemes piešķiršanu tiem, kuri cīnījās par Latvijas neatkarību.⁴¹
---	---

Kā nonākt līdz atbildei?

Vērtēšanas kritēriji nosaka, ka maksimālo punktu skaitu var iegūt, ja atbilde papildināta ar vēsturisko notikumu kontekstu. Jāizdomā, kuri ārpolitiskie un iekšpolitiskie notikumi, procesi ietekmēja agrārās reformas norisi.

Vēsturiskie apstākļi agrārās reformas izstrādes laikā

1. Ārpolitiskie notikumi

1. Jaunu valstu izveide pēc Pirmā pasaules kara un agrāru reformu norise vairākās Austrumeiropas un Centrāleiropas valstīs.
2. Vācu muižnieku attieksme pret agrāro reformu un tās iesniegtā sūdzība Tautu Savienībā.

2. Iekšpolitiskie notikumi

1. 1919. gada 22. februārī Neatkarības kara laikā K. Ulmanis izdeva Latvijas Pagaidu valdības rīkojumu par bezzemnieku apgādāšanu ar zemi tiem, kuri cīnījās par Latvijas neatkarību⁴².
2. Pirmā pasaules kara un Neatkarības kara gados izpostīta ekonomika, liels skaits iedzīvotāju devušies bēgļu gaitās, izvestas rūpnīcu iekārtas.
3. Latvijas cīņa par atzīšanu *de jure*.

⁴¹ Agrārā reforma Latvijā, 1920.–1937. gads. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/31413>

⁴² Latvijas Pagaidu valdības rīkojums par bezzemnieku apgādāšanu ar zemi 1919. gada 27. februārī. Pieejams: http://old.historia.lv/alfabets/P/pa/pagaidu_valdiba/dokumenti/1919.02.27.htm

3. Pamatojumam pierādījumus var atrast avotā.

1. Agrārreformas laikā zemi ieguva 280000 zemes iedzīvotāju. [2. rindkopas 3. teikums.]
2. Autors apgalvo, ka ekonomiski lielsaimniecības būtu izdevīgākas. [2. rindkopas 1. teikums.]
3. Zemnieki ieguva zemi privātīpašumā, citādi nebūtu sociāla un politiska miera [5. rindkopas 1. teikums, 6. rindkopas 1. teikums.]
4. Zemes fonda izveidei jāatņem zeme muižniecībai. [6. rindkopas 2. teikums]
5. Kopš 1917. gada cīņa par politisko varu. [1. rindkopas 3. un 4. teikums]

Pilnveidotā atbilde

Ā. Šilde uzskata, ka, pieņemot agrārreformu, Satversmes sapulce vēlējās nodrošināt ilgstošu valsts pastāvēšanu. Tāpēc tā vadījās nevis no ekonomiskā izdevīguma, bet pēc nacionālpolitiskiem, sociāliem motīviem. To apliecina tas, ka agrārreforma piesaistīja zemei 280000 zemes iedzīvotāju, kā raksta autors. Iegūstot zemi privātīpašumā, tika nodrošināta sociāla un politiska stabilitāte, novērstas 1917.–1919. gada politiskās svārstības. Uzticību valstij veicināja 1919. gada 27. februāra gada Pagaidu valdības rīkojumā ietvertā solījuma, ka zemi iegūs Neatkarības kara dalībnieki vai viņu ģimenes, izpilde. Vācu muižniecības centās gūt kompensāciju par atņemto zemi, iesniedzot sūdzību Tautu savienībā, bet tā tika noraidīta.

Skaidrojums papildināts ar notikuma laika kontekstu.

3. uzdevums

Izvēlies vienu vēsturnieka interpretācijas aspektu un, izmantojot savas vēstures konteksta zināšanas, pierādi, vai tu piekrīti/nepiekrīti šai interpretācijai⁴³!

Skolēna atbilde paraugs

„Latvijas valsts dibināšana, kas notika 1918. gada 18. novembrī, veicināja agrāro reformu Latvijas teritorijā. Pēc Latvijas valsts proklamēšanas tika izveidota Satversmes sapulce, kas sekmēja politisko stabilitāti. 1920. gada vēlēšanās izvirzījās agrārās satversmes, lai stiprinātu saimniecisko demokrātiju un sociālo mieru, dzīves nepieciešamībai saimnieciskās prasības. Piemēram, zemniekiem tika piešķirta zeme tās apsaimniekošanai. Savukārt Saeimas pilsoniskās partijas aizstāvēja privātīpašuma tiesības. Var secināt, ka Latvijas valsts dibināšana veicināja agrāro reformu, tāpēc piekrītu vēsturnieka interpretācijai.”

⁴³ Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/1/002 Kompetenču pieeja mācību saturā. Padziļinātais kurss Vēsture II augstākajā mācību satura apguves līmenī. Valsts pārbaudes darba paraugs. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/13855> (15. lpp.)

Vērtēšanas kritēriji⁴⁴:

Kritērijs	0	1	2	3	4
Zināšanas un izpratne	Pārraksta tekstu.	Atbildē iekļauj aprakstošas, neprecīzas un vispārīgas zināšanas, kas nav saistāmas ar vēsturnieka interpretācijas aspektu.	Atbildē iekļauj atbilstošas, bet lielākoties vispārīgas, neprecīzas un šaura spektra zināšanas, kas ir saistāmas ar vēsturnieka interpretācijas aspektu.	Atbildē iekļauj atbilstošas, precīzas, patiesas un plaša spektra zināšanas, kas ir saistāmas ar vēsturnieka interpretācijas aspektu.	Atbildē iekļauj atbilstošas, loģiskā struktūrā sakārtotas, precīzas, patiesas un plaša spektra vēstures konteksta zināšanas, kas ir saistāmas ar vēsturnieka interpretācijas aspektu, demonstrējot dziļu izpratni.
Pierādījums	Pārraksta tekstu.	Pierāda <u>apgalvojumu</u> ar frāzēm no teksta un/vai savu pieredzi, nevis faktiem, pierādījumi nav saistāmi ar vēsturnieka interpretācijas aspektu.	Piekrīt vai atspēko vēsturnieka interpretācijas aspektu, izmantojot vispārīgus apgalvojumus no teksta vai savām zināšanām, kas nav pietiekami, lai pierādītu vai atspēkotu vēsturnieka apgalvojumu.	Analizējot tekstu, precīzi un pilnvērtīgi pierāda, kuram vēsturnieka interpretācijas aspektam var/nevar piekrist. Izmanto loģiskus un atbilstošās vēstures konteksta zināšanās balstītus spriedumus.	Analizējot tekstu, precīzi un pilnvērtīgi pierāda, kuram vēsturnieka interpretācijas aspektam var/nevar piekrist. Izmanto loģiskus un atbilstošās vēstures konteksta zināšanās balstītus spriedumus, vispārina un meklē likumsakarības, kuras iespējams attiecināt uz jaunu kontekstu.

⁴⁴ Turpat, 24.–25. lpp.

Skolēna atbilde piemērs novērtēts ar:

- “Zināšanas un izpratne” – 1 punkts;
- “Pierādījums” – 1 punkts.

Stratēģija atbildes pilnveidei

Izvēlieties vienu vēsturnieka piedāvātās interpretācijas aspektu (vēlams izvēlēties vienu no tiem, par kuriem rakstījāt 2. uzdevumā, skaidrojot vēsturnieka viedokli).

Precīzi noformulējiet savu viedokli – **piekrītot vai nepiekrītot** autora viedoklim. Savu viedokli formulējiet kā apgalvojumu.

Apgalvojuma pierādīšanai izmantojiet konkrētus pierādījumus gan no avota autora teksta, gan savām zināšanām.

Atcerieties, kādi faktori var ietekmēt avota autora viedokli!

Vispārīgie ieteikumi

Šajā metodiskajā līdzeklī jums piedāvāti un analizēti skolēnu atbilžu piemēri. Šeit ieteikumi, kā ar atbildēm strādāt patstāvīgi.

Kā izmantot citu skolēnu atbildes, lai sagatavotos Vēsture II eksāmenam?

Papildinātās skolēnu atbildes demonstrē atšķirību starp dažādi vērtētām atbildēm. Papildinātais teksts atzīmēts ar pasvītrojumu.

Identificējiet uzticamus avotus

- Meklējiet atbildes no skolēniem, kuri iepriekš ir guvuši labus rezultātus.

Pārskatiet un salīdziniet atbildes

- Izlasiet citu skolēnu sniegtās atbildes un salīdziniet tās ar savu izpratni par tēmu. Pievērsiet uzmanību visām neatbilstībām un mēģiniet noteikt, kāpēc tās pastāv.

Pārbaudiet precizitāti

- Pārliedziniet, ka atbildēs sniegtā informācija ir precīza un aktuāla, salīdzinot to ar uzticamiem avotiem, piemēram, mācību grāmatām un uzticamām interneta vietnēm.

Izmantojiet savas izpratnes papildināšanai

- Izmantojiet citu skolēnu sniegtās atbildes kā papildinājumu savai izpratnei par tēmu, nevis paļaujieties tikai uz tām.

Veikt piezīmes

- Veiciet piezīmes par būtisko informāciju, ko gūstat, pārskatot citu skolēnu sniegtās atbildes.

Atcerieties, ka ir svarīgi izmantot citu skolēnu atbildes kā līdzekli, lai uzlabotu savu izpratni un sagatavotību eksāmenam, nevis kā aizvietošanu savām zināšanām un pētījumiem!